

MOST

Bilten Udruženja useljenika iz bivše Jugoslavije u Izraelu

GODINA 67

JOM HASHOA - VANREDNO IZDANJE

2. Maj 2019.

MIRI DERMAN, Predsednica HOJ

GOVOR na Ceremoniji za Dan sećanja na Holokaust 2019. godine

Danas smo se okupili povodom Dana sećanja na Holokaust i heroizam. Za svakog od nas današnji dan je dan kada su pred njegovim-njenim očima naši ubijeni članovi porodica, nastradalih kako u koncentracionim i logorima istrebljenja širom Jugoslavije tako i u logorima širom Evrope. Uprkos godinama koje su prošle, bol zbog gubitka, želja za znanjem, razumevanjem raste iz godine u godinu. Bol koja prelazi iz generacije u generaciju i ne nestaje.

Ove godine želim baciti svetlo na sećanje na odojčad, tek prohodale mališane i decu, koja su nastradala u Holokaustu, i to kroz oči njihove braće i sestara. Na njihovu bol, teret koji nose na leđima. Ova tema izaziva emotivni naboj. S jedne strane, među

decom koja su preživela Holokaust, a čija su braća i sestre nastradali, neka još uvek nose ožiljke, osećaj krivice i frustracije o tome kako to da su oni preživeli, a njihova braća i sestre nisu. Neki od njih uprkos godinama koje su prošle, nisu bili u stanju da ispričaju priču o svojoj braći i sestrama, čak ni da je zapišu.

S druge strane su pripadnici druge generacije čiji su roditelji izgubili decu tokom Holokausta, a ponekad i svoje supružnike. Preživeli, koji su izgradili nove porodice, da li su zaista rehabilitovali svoje živote? Možda, gledano spolja. Skoro svaka osoba koju sam intervjuisala za ceremoniju, naglasila je ćutanje roditelja. Nemogućnost roditelja da dodirnu bolno pitanje. Nekoliko ljudi je znalo nešto o braći i sestrama, a jedan od ispitanika, osim činjenice da je imao dva brata koji su rođeni pre Holokausta i tokom koga su bili ubijeni, nije znao ništa o njima, pa čak ni njihova imena! I ja sam takođe rasla 18 godina u velikoj tajni, da je moj otac bio pre rata oženjen Magdom Štajn iz porodice Fišer. Imali su ćerku Mariku, koja je zajedno sa majkom ubijena u Aušvicu. Ponekad pokušavam da zamislim i shvatim kako ju je majka nosila na rukama tokom vožnje vozom, u sabijenom, zagušljivom prostoru, u smradu, atmosferi bolnog plača, uzvikivanja, da li ju je Magda došla? Kako joj je mogla previjati pelene?! Kako je mogla brinuti o njoj pod takvim uslovima?

O njihovom dolasku u Aušvic, čula sam u svedočenjima Magdine dve prijateljice:

-Daj bebu baki

-Beba nema baku.

- Onda je stavi na put.....

Marika i njena majka Magda poslate su zajedno u smrt.

Marika

Razmer bola koji je moj otac nosio u srcu zbog gubitka Marike shvatila sam nekoliko godina pošto je rođen moj sin. Eliad je rođen na isti dan kao i Marika, 10. avgusta...

Moj otac je kao tajnu čuvao u svom srcu ovu koencidenciju od koje se čovek naježi,... Saznala sam za to slučajno pre nego što je otac preminuo.

Danas će na ceremoniji biti ispričane dve priče o braći i sestrama koji su nastradali... "U ime braće i sestara."

Ostatak priča moći ćete pročitati u knjižici Udruženja olimpa iz Jugoslavije publikovanoj povodom ove svečanosti .

U drugom delu današnjeg događaja ćemo se fokusirati na obnovi. Čućemo predavanje koje će u ime Jad Vašema održati gospodin Jaron Jehuda. Predavanje je o doprinosu preživelih Holokausta iz Jugoslavije u osnivanju države i njenih temelja.

Jevreji iz Jugoslavije, koji su se uselili nakon rata, bili su mala i ujedinjena zajednica. Mnogi od preživelih koji su izašli iz pakla sa modricama u telima i dušama, uspeali su izgraditi nove živote, osnovati porodice, učiti, raditi i doprineti u mnogim područjima u cilju preporoda naše države. To je bila cionistička zajednica, skromnih ljudi koji ne dižu buku, koji su učinili mnogo i u velikoj meri doprineli uspostavljanju države. Njihovi sinovi i kćerke su ponosni na njih, na njihovo davanje i na sve što su uspeali stvoriti i izgraditi uprkos gubitku koji su pretrpeli i strahotama koje su doživeli tokom rata.

U Vaše ime, želim da se zahvalim Keren Kajemetu, Jad Vašemu, Sefardskoj federaciji i Centralnoj organizaciji (preživelih Holokausta u Izraelu), za njihov doprinos i podršku u organizovanju naše ceremonije. Zahvaljujući njima smo u mogućnosti održati ovaj događaj.

Posebno se zahvaljujemo svima koji su doprineli uspešnoj organizaciji događaja, pronašli materijal vezan za ceremoniju, napisali tekstove, svim prevodiocima, svima koji su uložili veliki trud i uradili divan posao u prevođenju osetljivih tekstova, u duhu što bližem izvoru, da bismo ih približili našim gostima koji ne govore hebrejski.

Hvala uredniku novina na srpsko-hrvatskom, Milanu Fogelu, i uredniku na hebrejskom, Aleksu Ekštainu. Hvala Davidu Gombošu koji je uradio mnogo na različitim poljima. Na kraju, hvala dragom čoveku, Motiju Kanariju, koji nije član naše zajednice, ali čini mnogo da se proširi sećanje na Holokaust jugoslovenskih Jevreja i koji je pomogao da se pronađe materijal za ovu ceremoniju.

Moram da spomenem i druge učesnike ovog zamašnog poduhvata: dr Olga Ungar, Aharon Haravon, Goran Rajs, Nora Rajs, Loti Gomboš, Anita Konforti, Yaniv Meoded, Sandra Janićijević, Nikola Radić Lucati, Lidija Vujadinovi, Tijana Rob Yariv, Igor Konforti, Goran Mekić, Leah Mandler, Nikola Milenković, Daniel Korać, Renata Konforti, Josip Kabiljo, Tanja Ben Haim, Renata Kabiljo. Posebno hvala Danielu Fogelu, koji već dugo vremena vodi naše ceremonije za Jom HaShoa.

Hvala svima!

DANI BADER

Moja sestra

Posebni detalja o mojoj sestri nemam - imam ih o njenom "okruženju". Nekoliko dana nakon rođenja moje kćerke, ne znam ni sam zašto, ali sam počeo da kopam po starim fotografijama koje su moji pokojni roditelji doneli kada su se 1948. godine doselili u Izrael. Moram da naglasim da su te slike ležale duboko u ormaru i ne sećam se da su ih naši roditelji ikada razgledali. Prilikom razvrstavanja slika pronašao sam sliku bebe sa rukom pisanim zapisom na poleđini: "05. 03. 1944 Harom honopos" To je slika moje sestre... što znači, da je rođena 05.12.1943.

Moja najstarija kćerka rođena je na isti dan 05.12.1989.

Moji roditelji nikada nisu sa mnom razgovarali o mojoj sestri - možda je tri ili četiri puta moj otac spomenuo da sam "imao sestru", i ne bi ništa dalje nastavio ni objasnio. Tu i tamo komšije bi mi rekle kad sam bio dete, "imaš sestru" ili "Imao si sestru". Kada sam pitao roditelje i oni bi rekli, "Bila je, i umrla je" i ne bi dalje nastavljali.

Godine 2003. moja ćerka je trebala da pripremi "Rad o poreklu" - ovde sam bio u neprilici, jer skoro i da nemam podataka o svom detinjstvu, odnosno Holokaustu mojih roditelja.

Moji roditelji su imali dobru prijateljicu po imenu Vera Vig koja je živela u "mediteranskim soliterima" u Bat Jamu - pre toga je živela u okolini Azura gde sam u to vreme živeo sa roditeljima i gde i sada živim. Znao sam da je Vera bila zajedno sa mojom majkom tokom dela Holokausta. Posetili smo je i sećam se da nam je rekla: "Bila sam sa Magdom u vozu za Aušvic držala je bebu na rukama, u vagonu je bila gužva i nije bilo vazduha, putovanje je trajalo danima i beba se ugušila. Na jednoj od stanica su joj oduzeli telo bebe."

Moguće je da je njena smrt spasla moju majku, jer su svi strane

Sećam se da je potražićrmo tu

U svakom za još više

i, kako se porodice

javnost svoju ogradi i potisne

prikazivani šestom i trećem

Prošlog oktobra spomenik moje porodice gde je obeleženo ime mog dede Maka (mislim da je tamo sahranjen prije rata), moja baka Hermina, rođena Brena i moja sestra Marijana.

koji su došli sa decom su poslani u gasne komore od Mengelea koji je vršio trijažu na kapiji logora.

to bio veoma težak susret, a mi smo ga i snimili - traku po kući.

slučaju, krug za mene nije još zatvoren i ja sam žedan informacija o periodu o kojem se nije razgovaralo u kući

ispostavilo, posebno u godinama u kojima su se mnoge preživelih Holokausta zatvarale u sebe i nisu "iznosle" u prošlost. Moja majka se do te mere pokušavala da

da je uoči Dana sećanja na Holokaust, kada su filmovi i emisije o Holokaustu, gledala filmove na kanalu Jordanske televizije (tada su bile antene).

sam posetio jevrejsko groblje u Novom Sadu i sam posetio jevrejsko groblje u Novom Sadu i

Pre oko mesec dana obnovio sam kontakt - posle 35 godina - sa devojkom čiji su roditelji bili

veoma bliski prijatelji mojih roditelja u Novom Sadu i Izraelu.

Pitao sam je da li zna nešto o mojoj sestri i odgovorila mi je: "Rođena sam 1949. i tvoja majka je mojoj majci dala pelene tvoje sestre."

Josi Lederer

Moja sestra Gizi

Ja sam Josi Lederer rođen u Izraelu 1953. godine i želim napisati svoje saznanja o sudbini moje sestre Gizele (Gizi) koju nikada nisam upoznao.

Gizi je imala 5 godina kad ju je majka ostavila kod komšinice nejevrejke.

Majka je odvedena na prisilni rad na izradi ugljenih i gumenih proizvoda, pokraj koncentracionog logora smrti Aušvic. Verovala je da će se brzo vratiti i pokupiti dete. Nisu mi mnogo pričali pa ne znam mnogo pojedinosti, jer je to bila tabu tema u našem domu, možda i zbog osećaja krivice da su roditelji, a posebno mama, ostavili devojčicu.

Moj se otac, posle četiri godine u nemačkom zarobljeništvu kao jugoslavenski vojni zarobljenik, vratio u svoje mesto Bačka Topola. Prema Ženevskim konvencijama Nemci

nisu mučili vojne zarobljenike, čak i ako su bili Jevreji. Majka se takođe posle 4 godine vratila u Bačku Topolu.

Nadali su se da će se ponovo naći sa Gizi. Roditelji nisu našli djevojčicu, a komšinica je rekla da su je odveli Nemci. Sudbina Gizi ili mesto njenog groba nisu nam poznati, a samo se njeno ime pojavljuje na spomen-ploči žrtvama holokausta na mesnom groblju bez navođenja mesta ili datuma smrti. Tamo je obeležje sa imenima 14 članova moje porodice, zajedno sa imenom moje sestre.

Groblje je bilo zapušteno pa smo ga zajedno sa prijateljima iz djetinjstva koji su takođe došli odande, Reuven Briner i Cvika Flaš uredili i obnovili.

Roditelji su se doselili u Izrael 1949. i naselili u Mošav Rišpon i bavili su se poljoprivredom. Tema Gizinog nestanka ponekad bi se pojavila, naročito u danima sećanja na Holokaust ili u slučajevima napada besa moje majke ili ponekad u napadima depresije mog oca koji su ga ponekada dovodili do hospitalizacije.

Ja sam podigao porodicu zajedno sa svojom suprugom Miriam a najstariji sin živi sa svojom porodicom na severu Golanske visoravni, rodili su im se blizanci, sin i kćer. Kćer potpuno liči kao dve 2 kapi vode na sliku Gizi koja je uvek visila u spavaćoj sobi mojih roditelja.

To je naša snaga i naša osveta protiv pogana koji su hteli izbrisati naš narod s lica zemlje. I danas oni znaju da smo ovde osnovali jednu od najjačih zemalja na svetu, i da se nikom ne isplati da nas ugrožava.

Miriam Sinbar

Moje sestre Eva i Vera

Moje ime je Miriam Sinber, rođena sam kao Marika Manhajm u Subotici 1947. godine. Moja majka Elizabet (Baška) rođena je 1913. godine, a moj otac Karlo (Korči) rođen je 1897. godine.

Moj otac i majka su bili šogor i snaja. Prvi muž moje majke i prva supruga mog oca bili su brat i sestra – iz porodice Vig. Moj otac je odveden u radne logore u Budimpešti, a moja majka je odvedena u Aušvic zajedno sa celom porodicom. Njen broj je bio 11815.

Moja majka nije imala dece, a moj otac je imao dve **Eva** je rođena 21. februara 1932. godine, a **Vera** je rođena je 15. jula 1934. godine.

Svi su odvedeni u Aušvic i poslani direktno u gasne komore 29. aprila 1944. godine.

Kada su se moji roditelji vratili, svako iz svog sopstvenog pakla, otkrili su da se njihovi supružnici nisu. Njih dvoje su se venčali i ja sam rođena.

Moj otac nije govorio o svojoj bivšoj porodici, iako sam, znam za sebe, znala da sam imala dve sestre i njihove rođendane su, naravno, slavili u suzama. Godinama sam ih tražila u nadi da su mogle biti spašene. Moj otac me je ponekad greškom zvao po imenu "Eva", na koju sam izgleda ličila, barem zbog mojih plavih očiju. Ja sam jedino dete i osim roditelja nisam imala bliske obitelji.

kćeri.

vratili.

otkad

Stigli smo u Izrael 13. jula 1949. godine, brodom "Radnik" do "Sha'ar Alija".
Udata sam i imam sina i dve kćeri i deset unučadi. Oni su osveta Nemcima.

Priložila sam jedinu sliku Eve i Vere koju imam. Fotografija je snimljena u avgustu 1941. godine u kući u Subotici.

Od kada sam bila devojčica, volim da pišem pesme, pisanje mi je pomoglo kada je bilo teško kod kuće. Priložila sam pesmu koju sam napisala u četvrtom razredu da biste mogli da razumete moja osećanja o ovoj temi.

Možda

Jednom, pre Holokausta,
i ja sam imala veliku porodicu,
tako mi je pričala majka.

Dve sestre, od kojih na jednu veoma ličim,
možda me vas dve čujete
možda ste vas dve u životu
i niste mrtve....

Ja tako žudim za sestrama.

Ima toliko puno priča
o preživelim.

Pitam majku, možda je preživela
možda jedna od njih živi...

I majka mi odgovara, ne postoji nikakva nada
svako ko je odveden na levo
uzdigao se ka nebu.
Ja sam mala i ne razumem
kako su im tata i mama
dozvolili da odu na levo???

ORA ŠALTIEL

Mira Cahor - intervju

Orin otac, Yitzchak Kario, rođen je u Skopju 1908, porijeklom iz bogate porodice trgovaca. Oženio je svoju rođaku Rebeku Varon, koja je rođena u Beogradu 1912. Par živi u Skopju.

8. Marta 1935. rođen je njihov jedini sin Leon koji je ime dobio po svom dedi Leonu, Yitzchakovom ocu.

U Skopju se proćuo trač da se ljudi šalju u radne logore (kampove). Zbog toga, Yitzchak i njegov brat Shabataj, napuštaju Skopje uz pomoć plaćenika-krijumčara, i dva brata su završili u Albaniji.

Rebeka Kario i njen sin Leon, osmogodišnjak, koji je sa svim ostalim makedonskim Jevrejima 11. Marta 1943. prvo odveden u logor Monopol i gdje su nakon toga poslani u svoju smrt u Treblinci.

Yitzchak je bio veoma zatvorena osoba i nije pričao o svojim voljenima koji je izgubio, nego je to sve nosio u svom srcu. Yitzchak se posle vjenčao sa Rozinom Papo. Par se upoznao u Bari (if this is Bar in Monte Negro, then pls change to Baru) i vjenčali su se u Skopju nakon rata.

Ora je rođena u Skopju i došla je u Izrael sa svojim roditeljima u brodu Radnik, u decembru 1948. U Izraelu 1950. godine dobija mlađeg brata koji također nosi ime Leon (Loni).

Porodica je živela u Yehudi. Yitzchak je umro u svojoj kući u 94. godini života i bio je veoma srećan da upozna svoje pra-unuke.

Judit Sobol

Majka, tri kćeri i baka

U spomen na mog polubrata, sina mog oca Arona Dojča - Mošea (Mirka) Dojč rođenog 1940. godine ubijenog 1944. godine

Moše se rodio decembra 1940 godine u gradu Adi, Jugoslavija, od majke Cipore i oca Arona koji su po njegovom rođenju bili stari 22 i 28 godina.

Maja 1941. godine otac Aron je regrutovan i kao vojnik zatvoren u radni logor. Cipora i mali Moše su 1944. godine deportovani u logor Aušvic. Ubijeni su Aprila 1944. godine.

Oca Arona je 1945. godine zarobila Crvena armija i prebačen je u Arhangelsk. Nakon godinu dana mučenja oslobođen je i vratio se u Jugoslaviju, prvo u Suboticu, a nakon toga u Sentu. Tamo je saznao za gorku sudbinu svoje žene i sina.

Februara 1947. godine Aron Dojč se oženio Rebekom (djevojački Salmon) koja je i sama prošla strahote Aušvica, Bergen Belsena i Mauthausena.

Jula 1948. godine Rebeka i Aron Dojč su u Senti dobili mene - kćerku Juditu.

Iz očevog prvog braka koji je krvavo okončan u Holokaustu imala sam polubrata Mošea (Mirka). Po slici bi se reklo da je Moše bio drago i veselo dijete, divnog pogleda koji je u svom kratkom životu prošao kroz muku i pakao. Ubijen je kada mu je bilo tri i pol godine. Počivao u miru.

Moj otac Aron je umro 1999. godine, majka Rebeka 2011. godine. Počivali u miru.

Aleks Lion

Moja sestra Ilonka je iščezla u dimu Aušvica (1944). Imala je samo 3 godine.

Moja draga majka Mancij Hofman/Orman/Lion je rođena 29.10.1921.

Imala je dve starije sestre, rođene od istih roditelja, Natana i Ilonke (devojacko Kolev) Hofman, u Bačkoj Palanci u Srbiji.

Kad je imala 4 godine, 1925. godine, preminula je njihova majka Ilonka. Srednja sestra je u to vreme imala 8, a najstarija 9 godina. Njihov otac, Natan, koji se sam brinuo o tri kćerke oženio se ponovo Anoškom i zajedno su imali još troje dece, sina Heši Herman Hofmana (1927), kćerku Medi (1929) i kćerku Sisiliju (1931).

Moja majka se udala 1939 godine, sa 18 godina, za Hinka Ormana i sa njim se preselila u Vukovar, u Hrvatskoj. Tamo je 1941 godine rođena moja sestra Ilonka, koja je ime dobila po imenu svoje bake Ilonke.

Moja draga tetka Irena, majčina najstarija sestra, je živela u gradu Šidu u Srbiji i bila je veoma bolesna. Kad je neposredno posle operacije čula šta se desava sa Jevrejima u Hrvatskoj, fašističkoj državi sa nezavisnom vlasću, otputovala je za Vukovar da pokuša da nagovori svoju majku i njenog muža Hinka da se presele kod njenih roditelja u Bačku Palanku u Srbiju, koja u to vreme nije bila okupirana, Hinko je odbio i ostao u Vukovaru, a tetka Irena, moja majka i moja sestra Ilonka su pobegle iz Vukovara za Bačku Palanku pre nego što su hrvatski fašisti uspeli da ih uhvate.

U Bačkoj Palanci su se sakrivali u porodičnoj kući, nisu bile legalne pa su morale često da se prijavljuju u lokalnoj policiji, svaki put kad bi im se tata plašio da će ih uhapsiti i naude celoj porodici. Kada je situacija postala grozna od svog straha i napetosti, sestre, mama i Irena, a su odlučile da ostave bebu Ilonku kod bake i deke, a one su pobegle. Prešle su Dunav i otišle da rade u Budimpešti u Mađarskoj.

Jednom u tri nedelje do mesec dana mama je dolazila iz Budimpešte u Bačku Palanku da poseti ćerku Ilonku, prelazeci noću čamcem preko Dunava granicu Mađarske i Srbije. Mama je prešla Dunavom od Bačke Palanke do Budimpešte nekoliko puta uz pomoć krijumčara. Kad je sa njima bila i moja sestra Ilonka nju su uspavljivali uz pomoć opijuma da se ne bi probudila i plakala i tako ih odala Mađarima ili Nemcima.

Posle određenog vremena, zbog maminih čestih odsustvovanja moja sestra skoro i da nije prepoznala mamu i nije htela da ide kod nje kad ih je posećivala u Bačkoj Palanci.

Od 6.4.1941. do 18.4.1941. Srbije je okupirana od strane Nemaca.

Sudbina je tako htela, i za vreme jednih od poseta moje majke u Bačkoj Palanci 1944, dok je prokrijumčarena od granice Mađarske na čamcu do Bačke Palanke. Sutradan su skupili sve Jevreje Bačke Palanke i mama je bila tamo i odvedena je sa svima vozom koji je namenjen za stoku u grad Baja u Mađarskoj i odande vozom za Aušvic u Poljskoj.

U Aušvicu su ih izbacili iz voza uz vrisku i lavež pasa. Postrojili su ih ured i počeli selekciju ko ide u smrt a ko ne. Moja sestra Ilonka je opet odbila da ide sa mamom i bila u baka Anuškim rukama. Tad je baka rekla mami da će ona da je čuva, a da mama čuva svoje dve mlađe sestre, Madi, koja je imala petnaest godina i Sisiliju, koja je imala trinaest. Mama je čvrsto držala ruke svojih dveju sestara, tamo je Mengele odredio da ona i sestre idu u milost, a roditelji, baka deka i moja sestra Ilonka u gasne komore, u smrt sa još nekolicinom rodbine.

Momenat pre rastanka, moj deda je pitao moju mamu “kada ćemo se videti ponovo Šejbale?”, ona je samo tužno slegnula ramenima.

Kasnije je moja majka odvedena u kamp C u Aušvicu, tamo biva odvojena od svojih sestara, jer su ih smatrali bliznakinjama i bivaju smestrene i razdvojene u kamp B napravljenim za blizance.

Igrom sudbine B i C kampovi su bili jedan pored drugog, razdvojeni samo bodljikavom žicom. Jednog dana hodajući oko logora moja majka je odjednom primetila svoju sestru kako sedi preblizu ograde sa drugom decom, sva u groznici i moli za vodu. Bila je ostavila parče hleba za kasnije kada je ugledala svoju sestru kako moli za vodu, rekla joj je da će joj doneti vodu. Zamenivši svoje parče hleba za posudu vode, vratila se do ograde kako bi joj je dala. Videvši to druga deca, počeli su da se otimaju i bore za malo skupocene vode. Voda je počela da se prosipa, niko je nije popio, a majka je ostala gladna jer je zamenila svoje parče hleba za vodu.

Nakon rata majka se vratila nazad za Srbiju u Bačku Palanku i na ostacima svoje bivše porodice, izgradila novu sa mojim ocem Leonom Mavinkotcki, preživelim iz Jasenovca. Želeo bih istaknuti da je i moj otac Lezi Lezion imao suprugu Matildu i Bena Zdenka, koji su ubijeni tokom rata u Vinkovcima u tranzitnom logoru za žene i decu u Hrvatskoj. Tamo, u Vinkovcima, rođeni smo moj brat Agon i ja, a 1948. odlukom moga oca, da njegova deca nikada ne dožive iskustvo Holokausta koje su on i moja majka doživeli, emigriraju za Izrael. Moji roditelji su se rehabilitovali sa svojim porodicama u vrlo teškom životu u Izraelu. Došli smo u Izrael prvim brodom Radnik i bili odvedeni u imigracioni kamp Agrobank, odakle smo otišli za Jerusalem. Moji su roditelji počeli od nule da grade, naporno i pošteno radeći, odani Izraelu, mladoj državi u razvoju. Godine 1955. rođena je moja voljena sestra Dalia (Katica), naša prva Sabra (“Cabarit”), koja ima troje divne dece i pet lepih unučića. Godine 1986. moja supruga Miri i ja smo dobili kćer koja je nazvana po mojoj baki i sestri Ilonki Aloni. Alona je udata pravница i ima troje dece. Moj sin Lior Ladislav Leon rođen je 1998. Godine, a danas služi kao vojnik u izraelskim oružanim snagama.

Martha Flatto

Imala sam brata

Rođen 26.1.1938 u Novom Sadu, Jugoslavija, kao Robert Israel Saša Zemanek

Sadu 23.1.1942.

Imala sam brata. Nisam ga poznavala. On mene jeste.

Prvi unuk dede Maksa Kassowitz-a, ponosnog Jevrejina, bogatog i uvaženog gospodina, oca pet ćerki.

Kao što je prikladno za Cionistu, njegovu veliku radost nakon rođenja jevrejskog unuka, pratila je donacija fondu “Keren Kajemet”, čime je unuk upisan u “knjigu dece” u Izraelu. Na taj način se podsticalo naseljavanje i ojačavanje cionistickih pionira toga vremena.

Naši roditelji Bela i Piroska Zemanek ubijeni su u masovnom istrebljenju pod imenom “Racija” koje se dogodilo u Novom

Moj deda, star 65 godine tada , i moja baba, stara 63 godine, ostali su u Novom Sadu sa četvoro siročadi. Bili smo svi zajedno nekoliko meseci, a zatim su nas razdvojili.

Moj deda je odlučio da razdvoji i podeli decu, kako bi bili u mogućnosti da odrastu u povoljnijim porodičnim okolnostima.

Deda je odlučio da Rubi bude kod tetke Ile, koja nije imala dece, a ja, još uvek mala beba tada, kod porodice Ladni.

Rubi (nadimak mog brata) je bio prvi koji je poslat kod sestre naše majke, Ile Kasović, žene Lacija Lampela. Ona je bila poznata pijanistkinja i profesorka na akademiji u Novom Sadu, koja je boravila u Budimpešti za vreme istrebljenja. Moji roditelji su me dobili kad je Rubi imao tri i po godine. Za vreme Drugog Svetskog Rata živeli smo u Novom Sadu, glavnom gradu pokrajine Vojvodina države Jugoslavija.

Mene su poslali drugoj sestri - Zoški supruzi Dionisa Ladanija (Dionis & Zoska Ladany). Oni su živeli u Beogradu. Nakon bombardovanja Beograda 6.4.1941 pobjegli su u Budimpeštu. Već su imali dvoje dece, stariju Suzi (Zsuzsi) rođenu 1933 i Pali/Feli rođenog 1936 godine. Ja sam po dolasku 29.5.1942 bila beba od 10 meseci. Rubi i ja smo u jednom momentu bili u istom gradu u dve različite porodice, kod dve tetke. Postoji mogućnost da smo se i sreli. Imala sam odprilike godinu dana i ne secam se ničega. I ovo malo informacija što imam, prikupila sam tokom godina iz raznih porodica uključujući i porodična pisma i fotografije.

Rubi je vraćen u Novi Sad negde 1943 godine. Ne znam tačan datum. Svi su ga voleli i grlili jer je bio sladak i meden. Tokom svog boravka u Budimpešti, patio je od čestih infekcija grla. Kao rezultat toga podvrgnut je operaciji ukljanjanja krajnika koja je bila uobičajena u to vreme. Moja tetka Ajala je bila hospitalizovana usled novih tretmana u to vreme. Kao veoma visoko cenjeni umetnik patila je od svakodnevnih promena raspoloženja koja su usledila zbog smanjena svakodnevnih aktivnosti. Zbog toga su odlučili zajedno, da vrate Rubija babi i dedi u Novi Sad. Tamo je Rubi bio kada je imao 7 godina, zajedno sa njegovom sestrom od tetke 11-godišnjom Oliko Sors.

Deda i baba su iščupani iz svog doma i odvedeni u kuću porodice Zamanek u kojoj je bilo pet stanova, po jedan stan za svaku porodicu. Male sobe stana je bilo lakše grejati tokom tih teških zima. Piri Kollin, rođaka koja je pobjegla sa svojim suprugom i svoje dvoje dece iz Zrenjanina, primljena je raširenih ruku u kući porodice Zamanek. Brinula se o celoj porodici verno, brinući se za decu. Mene je dojila, a drugu decu je hranila, i sređivala je kuću dok su svi bili tamo. Kasnije je pomagala dedi i babi.

Rubi se obradovao povratku u rodnu kuću. Slike dokazuju da je zaista bio talentovano dete. Sa četiri godine je već igrao šah i svirao klavir, kojem ga je podučavala njegova tetka. Verovatno se sećao prijatnih dana koje je provodio sa roditeljima na Strandu.

Na leto 1941-ve, nakon Nemačkog osvajanja Mađarske, stanje se pogoršalo u celoj pokrajini Vojvodine koja je pala pod njihovu vlast. U Aprilu 1944-te počeli su transporti na istok. Deda je čvrsto verovao da mu se ništa loše neće desiti! Smatrao se odanim i poštovanim građaninom... Političko stanje u Novom Sadu se pogoršalo. Čak i među najograničavajućim zakonima, poput zakona ograničenog

kretanja, deda je tražio načina da izbavi Rubija. Nisu vredela nikakva objašnjenja. U zadnjem transportu iz Madjarske, u Maju 1945-te, pokupljeni su svi Jevreji koji su izbegli prethodne pogrome. Mnogi rođaci, zajedno sa mojim dedom i babom, Rubijem i Olikom odvedeni su u novosadsku Sinagogu, te odande vozom, u skućenim stočnim vagonima, bez vode i hrane i bez vazduha za disanje, vožnjom koja je trajala danima, dovezeni u Aušvic. U gasne komore.

Blagosloveno neka je sećanje na njih.

Mira Cahor, prema intervjuu sa **Haimom Zablodovskim**
O njegovom bratu Janku / Jakovu

Janko-Jakov Zablodovski rođen je 1927. godine u Vinkovcima, Hrvatska, od roditelja Eve i Izidora.

Linko, Haim-Vlado (Vladimir), je bio osam godina mlađi od njega. Godine 1942., kada je Janko imao 15 godina, mladići su odvedeni iz Vinkovaca u logor Jasenovac.

Nekoliko meseci kasnije tamo su odvedeni i odrasli.

Pošto su ustaše rekly da se ljudi šalju u radni logor, tamo nije bilo mesta za malu decu kao što je Haim, koji je tada imao šest godina. Haim je poslat u Osijek sa drugom decom.

Haim nema nikakvih dokumenata ili fotografiju porodice ili fotografiju sa njegovim bratom Jankom. Ono malo što zna o njemu, saznao je kroz glasine i pročitao u knjizi "Pakao zvan Jasenovac" od Ervina Milera.

Zna da su se njegovi roditelji sreli sa svojim najstarijim sinom u logoru Jasenovac.

Janko je radio u logoru na vrtlarskim poslovima. Jednog dana, ustaša, koji je bio zadužen za njega, otišao je osamiti se sa ženom u kolibi koja je služila kao spremište alata. Naredio je Janku da čuva ulazna vrata i nikome ne dozvoli da uđe. Došao je još jedan ustaša i hteo je ući u spremište, a Janko ga je pokušao sprečiti da to učini.

Ustaša se toliko razbesneo na njega, da je motikom koju je posedovao ubio mladića. Ova scena je opisana u gore spomenutoj knjizi.

Haim se seljacao iz mesta u mesto, pokrstio se i proveo neko vreme u sirotištu koje su vodile monahinje. Na kraju rata, našao je utočište u sirotištu u Beogradu i odatle je emigrirao sam u Izrael, u dobi od 13 godina, brodom Kefalos u decembru 1948. godine.

Jevrejsko sirotište u Beogradu
15.4.1946 Seder večer

Rafi Frank

U znak sećanja na mog brata Ruvena Franka (1926-1942).

Naš brat Ruven Frank se rodio u Đakovu, Jugoslavija, 4-tog jula 1926 godine. Sin Josefa Frank i Edite Frank, devojacko Goldberg, Rutin (danas Saron) i Rafijev brat.

Proveo je detinjstvo i mladost u dobrim stvarima, u velikoj gazdinskoj kući porodice Frank, koja je bila jedna od istaknutijih i vodećih porodica u gradu Đakovu u Hrvatskoj.

U sklopu imanja imali su štale za konje i krave, guske, radionice, skladišta za žito i silose.

Sa izbijanjem rata i povećanim progonom Jevreja, život se promenio. Muškarci su odvođeni u radne logore i radne bataljone. Ruven je regrutovan u radni bataljon sa Jevrejima iz Osjeka. Cilj ove radne grupe je

bio da osnuju blizu Osjeka mesto zvano "Naselje" u području Tenje. Dok je bio u

radnoj grupi uspostavlja kontakt sa vršnjacima i registruje se u aprilu 1942. na izlazak u letnji kamp u Turskoj sa još 83 dečaka. Izlazak na sudbonosni put se odlagao iz meseca u mesec i Ruven se našao na putovanju u nepoznatom pravcu sa majkom 18-tog avgusta 1942 godine. Kasnije se ispostavilo da je majka odvedena u Jasenovac, a Ruven je ubijen u Aušvicu 27-mog oktobra 1942. godine. U logorskom medicinskom izveštaju broja 37775/1942 je kao uzrok smrti navedeno: infarkt. Vremenom, priča o registrovanju na put za Tursku je dobila naziv Kindertransport iz Zagreba. O njemu je pričano i pričaće se detaljnije drugom prilikom.

Naomi Keler Ben Gigi

U ime braće i sestara, Mira i Elvira
Roditelji Jakov i Erna Keler

Zamoljena sam da pišem o mojim sestrama po ocu, Jakovu Keleru, koji je rođen u gradu Rumi, odakle se preselio u Novi Sad. Moje sestre su Mira i Elvira Keler, blagoslovljene duše

Najstarija Mira je rođena 1929., a Elvira 1936. godine

Od oca sam znala da su to bile kćeri iz njegovog prvog braka sa pokojnom Ernom Rip Keler (imala sam 8-9 godina kada mi je to rekao).

Ja ih uopšte nisam poznavala, niti su mi o njima išta pričali, osim da su ih ubili nacisti. Samo na njihovoj zajedničkoj fotografiji, koja je ostala u foto albumu koji je otac doneo sa sobom iz Jugoslavije, mogla sam da vidim kako su bile lepe i stidljive.

Nisam znala kakve su karaktere imale, šta im se sviđalo, kakve su bile učenice i šta su želele da budu kada odrastu. Otac mi nije rekao ni reč o njima.

Samo da su bile ubijene!!!

Kako su godine prolazile, već u odrasloj dobi, nakon što sam i sama postala majka, počela sam osećati da su one deo porodice moga oca.

I kako su godine prolazile, tako je jačalo i iskustvo gubitka i propuštene prilike.

Pored toga, postojala je i misao da bez tog gubitka, moja braća i ja ne bismo bili rođeni.

Potpuno lud svet!!!

Ali to je činjenica!

Ostalo mi je samo da ih se sećam i zapalim sveće za njihove duše.

U ime moje braće, takođe.

Josef Keler, Baruh Keler i Ichak Keler.

Neka im bude podaren dug život.

Pamtimo gubitak!!! Neka bude blagoslovljeno sećanje na njih.

Živan Haravan

Niti opraštam, niti zaboravljam

Skromna jevrejska porodica Haravon (kasnije, greškom u transkripciji Haravan) mog dede Arona - Čibija, živela je u Nišu u naselju Bujanj. Aron se zaposlio kao trošarinac u Upravi niške pijace (naplaćivao tezge). Na pijacu je povremeno, sa služavkom, dolazila iz Leskovca prelepa devojka Rašela iz imućne jevrejske trgovačke porodice Kario. Rašela se zaljubila u naočitog trošarinca Arona i on u nju, toliko da su se odlučili za brak. Rašelina porodica nije bila srećna njenim izborom i odlukom da iz udobnog života pređe u Niš u sirotinjski život Haravonovih. To doba pre Drugog svetskog rata je bilo tamo za Jevreje jedno od mirnijih vremena.

Sa leva na desno, Rašela i Aron, Salomon i Rafael dvojčija od šestoro dece slike iz muzeja jevrejske opštine u Nišu

Rašela i Aron su imali šestoro dece! Ljubav je čudo! Rašela je zamenila uživanje u lagodnom životu kod roditelja uživanjem u materinstvu i obostranoj ljubavi između nje i Arona. Sa jednom platom, garderobu su deca nasleđivala mlađa od starijih, dve sestre i četvoro braće. Svi češće gladni nego siti. Jedan od braće, a moj otac, Haim (partizansko ime Mika) počeo je zanat kao obučarski kalfa u niškoj farbrici kože.

Dedu Arona su svi voleli iz Uprave pijace kao poštenog, vrednog radnika, uvek raspoloženog za šalu i razgovor. Zato je u prostorijama Uprave imao pristup radio-aparatu, tom čudu tehnike. Na njemu je slušao muziku, ali i vesti iz Sveta. Počeo je da se sa posla vraća kući zabrunut i neraspoložen. Sve češće i sve više!

U to vreme Filip Kljajić (kasnije, Narodni heroj) zajedno sa bratom od strica i istoimenjakom mog oca, organizuju štrajk kožarskih radnika fabrike u kojoj je moj otac radio kao kalfa, ideološki - tabula rasa sa svojih 16 godina. Policija greškom hapsi mog oca u potrazi za organizatorima štrajka zbog istog prezimena. Ubrzo ga puštaju ali je zbog ovog događaja deda Aron bio preplašen od policije te ubeđen da će sada cela porodica biti pod pritiskom i prismotrom. Odlučuje da Haimu da neki zavežljaj hrane i neki dinar, te da mu kaže: "Sine, moramo da spašavamo porodicu! Evo ti ovo što sam mogao da ti spremim, a ti kreni iz kuće gde te oči vode i noge nose!". Nije mogao ni da sanja da je tako spasao život svom sinu Haimu, a da sve njih sedmoro čeka skorašnja UŽASNA SMRT!

Hajim je stigao do Kraljeva lutajući od sela do sela, usput popravljajući obuću domaćina koji bi ga primili da prespava i dali mu nesto hrane. Vlasnik obučarske radnje, već, uključen u tada ilegalnu Komunističku partiju ideološki obrađuje Haima. Počinje ratno stanje u Srbiji. Haim prvo učestvuje u formiranju čuvenog Četvrtog kraljevačkog bataljona, a ubrzo postaje borac pratećeg bataljona Vrhovnog štaba pri Prvoj proleterskoj brigadi.

U Srbiji, pod Vladom Milana Nedića, počinje monstruozi pogrom Jevreja! Sedmočlanu porodicu mog oca, na neobrisivu i neoprostivu sramotu Milana Nedića i

njegove Vlade, pred očima Boga, lišavaju života na najsvirepiji mogući način. Zašto naglašavam- najsvirepiji? Pa, može li zdrav ljudski um da zamisli veći užas od užasa da oca i sina, zajedno, ili majku i ćerku, zajedno, neko vodi na streljanje ili u specijalno napravljeno vozilo za gušenje do smrti nescrećnika u njemu? Deda Aron je sa svoja tri sina, golobradih dečaka, tek zakoračilih u mladost, ZAJEDNO streljan na Bubnju u Nišu. Baka Rašela je sa svoje dve mlade ćerke ZAJEDNO deportovana na Staro sajmište, a potom su sve tri usmrćene u onom vozilu smrti tzv. dušegupki! Možete li, bar, na tren, da zamislite sebe u bezizlazu i da gledate svoje dete ili dete svog oca ili majku kako, ni krivi ni dužni, umiru sa metkom u grudima ili gasom u plućima? Ne možete, naravno, i molim Vas oprostite mi što sam Vam postavio to pitanje. No, veći užas od ovog užasa bilo je i ostaće ZAUVEK ono pismo Nedića Vermarhtu kojim obaveštava svoje poslodavce da je JEVREJSKO PITANJE U SRBIJI – REŠENO! Ovako sraman i morbidan postupak srpske Vlade na čelu sa Milanom Nedićem NIKADA neće imati moj oproštaj i zaborav!

Mira Cahor, prema kazivanju ćerke **Cile - Nurit Nave**

Porodica Vinkler

Porodica Vinkler, Josef i Hana, živeli su u Srbiji, u Subotici, na granici sa Mađarskom. Josef i Hana su imali osmoro dece. Četiri sina i četiri ćerke.

Josef i Hana su ubijeni u Aušvicu, maja 1944. Svi sinovi su ubijeni u sličnim okolnostima, na različitim mestima.

Gdalia Gajzer, najstariji sin, rođen 1911, bio je oženjen i otac dva sina. On je uhapšen i odveden u radni logor kod Mađara. Tamo je zarobljen od strane Rusa. Mučen je i ubijen od strane Rusa.

Dva njegova sina, Jeheskel, rođen 1937 i Ašer, rođen 1939., zajedno sa suprugom Josefa, ubijeni su u Aušvicu maja 1944.

Naftali-Tuli, rođen 1916, bio je fiktivno oženjen svojom rođakom, koja je bila komunista, i kao takva progonjena od strane vlasti. Uhapšen je u Subotici. U zatvoru biva mučen i ubijen streljanjem 1943.

Juda-Judi, razboleo se i umro u radnom logoru u Nemačkoj.

Ašer Zoli, rođen 1927. godine, nastradao je bežeći od Rusa 1945. godine.

Preostali deo porodice je maja 1944. poslat u Aušvic. Roditelji Josef i Hana ubijeni su neposredno nakon pristizanja u Aušvic. Starija sestra Frida, rođena 1913 godine, bila je udata i živela je u Austriji sa svojim suprugom. Za vreme rata je bila u logoru u Austriji. Udala se ponovo u Izraelu i dobili su sina jedinca.

Tri preostale sestre, Rahel-Rozi, Ester-Esti i Cila-Cili su ostale zajedno. One su se držale jedna uz drugu i nisu se rastajale. U početku su bile u Aušvicu, a potom su premeštane u druge logore. U svom zajedništvu su se ispomagale i tako su preživele strahote logora. Sve ćerke su se uselile u Izrael.

Cila-Cili se udala za Menahema, koji se čudom izbavio, čim se vratio u Suboticu. Oni su se uselili u Izrael u ilegalnom useljenju 1946-te godine i naselili u Guš Ecion.

Za vreme rata 1948. godine, evakuisani su iz te oblasti. Menahema je zarobila jordanska armija na dan proglašenja države Izrael.

Preostale dve sestre su se uselile u Izrael 1948 godine. U početku su živele u Bat Jamu a kasnije u Jugoslovenskom naselju. Tokom godina sestre su nastavile da žive jedna do druge osim Fride koja je živela u Tel Avivu.

Iz čitave familije ostala je u životu samo najmlađa sestra Cili.

Cvet

Jehuda Poliker

Tekst: Cruja Lahav

Muzika: Jehuda Poliker

Tamo, u blatu i plavetnilu neba,
nalazi se parcela mira
spavaj cvete, spavaj
spavaj mala devojčice.

Oduzeli su ti život
oh, sveti ratovi
anđeli su plakali za tobom
sa suvim očima.

Tvoj osmeh, odojče,
zakopali su u zemlju
kako tišina raste
iz unutrašnjosti meteža.

Ko god je pritisnuo okidač
krv će mu zaprijati srce
u ratovima za pravdu
i deca umiru.

Oduzeli su ti život...

Tamo, u blatu i plavetnilu neba,
nalazi se parcela mira
spavaj cvete, spavaj
spavaj mala devojčice.

Oduzeli su ti život....

U svom snu na vetru
rimuje se sa melodijom
spavaj cvete, spavaj
spavaj mala devojčice.

Razlog za zabrinutost

Mati Kaspi

Tekst: Jonatan Gefen

Muzika: Mati Kaspi

Na ivici neba i na kraju pustinje
Postoji mesto daleko puno divljeg cveća
Malo, bedno, ludo mesto
Daleko mesto, razlog za zabrinutost.

Tamo kažu šta će biti
I razmišljaju o svemu što je bilo.
Bog tamo sedi i gleda,
I štiti sve što je stvorio ...

Zabranjeno je branje vrtnog cveća!
Zabranjeno je branje vrtnog cveća!
I bez zabrinutosti, bez strašne zabrinutosti.

Razlog za zabrinutost

Mati Kaspi

Tekst: Jonatan Gefen

Muzika: Mati Kaspi

Na ivici neba i na kraju pustinje
Postoji mesto daleko puno divljeg
cveća

Malo, bedno, ludo mesto
Daleko mesto, razlog za zabrinutost.

Tamo kažu šta će biti
I razmišljaju o svemu što je bilo.
Bog tamo sedi i gleda,
I štiti sve što je stvorio ...

Zabranjeno je branje vrtnog cveća!
Zabranjeno je branje vrtnog cveća!

JEHUDA JARON u ime Jad Vašema **Doprinos preživelih Holokausta iz Jugoslavije državi Izrael**

"Proleće 45, izgubljeno proleće ljudi koji su bili brojevi.
Brojeva koji su imali ime i koje je Hašem napustio
I ovde u proleće, ima onih koji se vraćaju da počnu ispočetka
Vraćajući proleću miris nade"

Ove jake i optimistične reči napisao je snažan čovek, poznatih svima Vama – **Raul Tajtelbaum (Raul Teitelbaum.)**

Raul je užase Holokausta prošao kao dečak. Ovim rečima, on simbolizuje put koji su on i mnogi drugi preživeli prošli - od Holokausta do preporoda. Počeo je nanovo, "vratio se u život." Uselio se u Izrael, služio u Izraelskim odbrambenim snagama i kasnije postao istaknuti novinar u Izraelu i širom sveta. Dominantni politički aktivista, koji je objavio stotine članaka i istraživačkih radova na temu Holokausta, preživelih i socijalnih i ekonomskih pitanja. Jedan od inicijatora projekta "Doprinos preživelih Holokausta pri osnivanju i razvoju Izraela". Njegova knjiga "Jedan od svakih osam" dala je važan doprinos u obeležavanju značajne uloge koju su Jevreji Jugoslavije odigrali u partizanskom borbama.

Zaista, na kraju Drugog svetskog rata, većina preživelih je odlučila da se koncentriše na izgradnju života, mnogi od njih su izabrali da to učine u Erec Izraelu, koji su smatrali "domom". Čini se da u istoriji migracija nema analogije pričama preživelih olima. Samo veoma retko u istoriji, novopristigla grupa imigranata se integrirala u apsorbirajuće društvo i postala aktivni partner u oblikovanju njegovog izgleda i karaktera.

Na kraju rata, važno pitanje je bilo: Kako krenuti iz početka?

Kako su preživeli, nakon svega što su prošli, uspeali obnoviti veru u svet, uspeali obnoviti svoje živote, osnovati porodice, imati decu i steći zanimanje. Pored toga, dati značajan doprinos pri osnivanju, zaštiti i razvoju države, a sve to uz životnu snagu dostojnu divljenja.

Više od 80% Jevreja Jugoslavije stradalo je u Holokaustu.

Nemačka invazija Jugoslavije u aprilu 1941. godine dovela je do njenog uništavanja i razaranja. Teritorija Jugoslavije je rastrgana, neki njeni delovi su predati susednim zemljama.

Istrebljenje se odvijalo vrlo brzo. Do sredine 1942. godine većina jugoslovenskih Jevreja više nije bila živa. Beograd su proglasili Nemci – "prvim evropskim gradom bez Jevreja" ("Judenrein").

Ponižavajući stav prema Jevrejima od strane Nemaca i lokalnih pro-nacističkih elemenata počeo je odmah nakon okupacije i kasnije se pogoršao.

Anti-jevrejsko zakonodavstvo, konfiskacija imovine, ograničavanje slobode kretanja, uklanjanje iz javne službe, prisilni rad, obavezna žuta zvezda, masovni masakri i kasnije deportacija u koncentracione, radne i istrebljivačke logore - Danica, Jadovno, Pag, Topovske Šupe, Stara Gradiška, Loborgrad, Đakovo, Jasenovac, Sajmište, Treblinka i Aušvic-Birkenau.

Preživelo je oko 15.000 jugoslovenskih Jevreja. Preživeli su koncentracione logore, zatočeništvo, skrovišta. Mnogi od njih su preživeli zahvaljujući bekstvu i pridruživanju partizanima.

Nakon oslobođenja, većina njih se vratila u Jugoslaviju svojim kućama i počela da traži način da se "vрати u život."

Nekoliko stotina preživelih iz Jugoslavije započelo je put "povratka u život" još pre završetka rata. Ne u Jugoslaviji, nego u Erec Izraelu. Uz pomoć Udruženja jugoslovenskih olima i izaslanika iz Erec Izraela, tražili su načine za bekstvo i spasavanje. Grupa dece krenula je iz Zagreba u Budimpeštu i odatle kroz Tursku, Siriju i Liban stigla u Izrael. Još jedna grupa mladih je stigla preko Španije. Sa

kapitulacijom Italije, grad Bari na jugu postao je utočište za jevrejske izbeglice. Tamo su stigli Jevreji sa Korčule, ostrva Rab i oni koji su uspeli pobeći na italijansku teritoriju.

U Bariju su se prvi put susreli sa jevrejskim vojnicima koji su služili u britanskoj vojsci, neki od njih su bili jugoslovenskog porekla. I dok je žuta Davidova zvezda bila simbol poniženja, sada su vojnici sa velikim ponosom nosili Davidovu zvezdu.

U Bariju je uspostavljen okvir za aktivnosti i pripreme za imigraciju. Zaista, nekoliko stotina jugoslovenskih Jevreja stiglo je u Erec Izrael. A zemlja je tada još uvek bila zatvorena od strane britanske vlasti - "Bela knjiga". Mnogi od njih su se ponovo našli u logorima za interniranje. Najzad su bili oslobođeni, a većina ih je bila apsorbovana u kibucima Ša'ar Ha'amakim, Gat, Afikim, Ein Gev, od kojih je svaki već bio jezgro imigranata iz Jugoslavije.

Većina preživelih, kao što je već rečeno, se vratila u svoju zemlju i svoje gradove u Jugoslaviji. Tamo su otkrili da su se vratili u svet koji im je stran, svet žalosti i gubitka. Deo članova njihovih porodica je zauvek nestao. Nekima od njih je imovina - kuće, preduzeća, zaplenjena i nije više bila njihova.

Jevrejska zajednica je pokušala da se oporavi. Reorganizovano je 56 zajednica, od kojih su najveće bile u Beogradu, Zagrebu i Sarajevu. Jevreji Jugoslavije našli su se kao partneri na početku rehabilitacije svoje ranjene zemlje.

Integrirani se se u različite profesije, posebno kao lekari, inženjeri i u slobodnim profesijama.

Značajan preokret u poglavlju "povratak u život" desio se 15. maja 1948. godine kada je David Ben-Gurion proglasio rođenje države Izrael. Pojavilo se interesovanje za državu Izrael kao priliku za njihovu rehabilitaciju.

Jevrejska zajednica u Zagrebu organizovala je posebnu konferenciju povodom proglašenja države. U svečanoj i okićenoj hali, pored slike maršala Tita, bio je portret Haima Vajcmana, a pored petokrake zvezde, simbola Jugoslavije, stajala je Davidova zvezda. Takođe i dve zastave, jugoslovenska i izraelska, obešene su zajedno, preplićući se. Po završetku konferencije, publika je otpevala dve himne "Hej Sloveni" i "Hatikva."

U junu 1948. godine, uručeno je Savezu Jevrejskih opština Jugoslavije u Beogradu o ovlašćenje o strane vlasti za "repatrijaciju" Jevreja Jugoslavije. To je bila prva "socijalistička" država koja je svojim građanima omogućila slobodnu imigraciju sa njene teritorije.

Nije bilo lako odlučiti se ustati i zaploviti u nepoznato. Prošlo je tri godine od završetka rata i veliki deo stanovništva je već počeo da gradi novi život u Jugoslaviji.

Uslov je bio da se odreknu jugoslovenskog državljanstva, što je značilo gubitak vlasništva nad imovinom. Vlasti su takođe imale pravo odbiti zahteve za imigraciju kandidata koji se smatraju vitalnim na svom radnom mestu, kao što su vojni oficiri, lekari i stručnjaci u raznim profesijama. Ili onima protiv kojih su postojale političke optužbe.

Savez jevrejskih opština prosledio je cirkularne poruke sa uputstvima u vezi sa uslovima izlaska. Izraelski predstavnici pružili su informacije o uslovima koji preovlađuju u Izraelu. A u Izraelu je pravi rat.

Predsednik Saveza jevrejskih opština, dr. **Albert Vajs**, objavio je pismo koje je distribuirano među zajednicama, sa detaljima i uputstvima o tome šta se očekuje od onih koji će emigrirati u Izrael, uključujući sljedeće:

"... U dobi od 17 do 40 godina verovatno će se regrutovati za direktnu službu u vojsci ... Svaki Jevrejin je dobrodošao u Izrael ako dođe sa poštenom namerom da živi i radi u njemu i da pomogne u borbi za osnivanje države Izrael ... Svi moraju da znaju da uslovi u Izraelu nisu laki i da ne teče med i mleko, ali mora se raditi i boriti, i samo oni koji su toga svesni neće biti razočarani".

Uprkos upozorenjima i sumornim prognozama, reakcija Jevreja Jugoslavije na imigraciju u Izrael porasla je iznad očekivanja.

Oživljavanje Izraela aktiviralo je nacionalnu svest koja je bila skrivena generacijama. Prvi koji su se prijavili bili su ratna siročad, udovice ili privrednici, ali mnogi od onih koji su se prijavili bavili su se slobodnim profesijama, koji su već ubrzo nakon oslobođenja igrali važne uloge i zauzeli visoke položaje. Među njima su bili cionisti i ne-cionisti, asimilirani, članovi Komunističke partije i ljudi svih društvenih redova.

"Masovna imigracija iz Jugoslavije nastavljena je niz godina, a u četiri talasa imigracije, oko 8.000 ljudi je stiglo u Izrael. Brod "Negba" je bio poslednji, stigao je u Haifu u oktobru 1952. godine.

Operacija, koju je organizovao Savez jevrejskih opština u Jugoslaviji i predstavnici iz Erec Izraela, započela je dobavljanjem zvaničnog odobrenja za "repatrijaciju u Palestinu" i nastavljena je logističkom organizacijom, bila je krunisana uspehom.

Alija (naseljavanje) u Izrael je bila vezana za velike tegobe. U zemlji se još ratovalo kad su došli Olim "odande" iz Evrope, Afrike, Azije. Svako od njih je nosio svoju bolnu priču. I pored ratnog stanja, imalo je šta da se uradi da ih se prihvati.

Ne mali broj Olima su već pri samom dolasku brodom bili pozvani na dužnosti i regrutovani u vojsku koje je tek osnovana. Pojedini su se našli u borbama na prvoj liniji terena samo par dana nakon dolaska u Haifu. Za razliku od njih, bilo je olimi bolesnih i nemoćnih, bez ikakvih ideoloških podstreka, slomljeni od gorke sudbina koja ih je zadesila u Holokaustu.

Mlada država je pružila olimima pomoć, prihvatila ih u centrima za prihvatanje i kucama, u šatorima, karavanima, barakama. Dobili su metalni krevet, kuhalice i mnogo pijeska, vrelo ljeto i poplave u zimu.

Žrtve Holokausta su došle uglavnom kao pojedinci, poneki su došli sa bračnim parom koji je preživjeo, poneki sa novim bračnim parom i malom bebom koja se tek rodila. Oni su došli uprkos opasnosti da će u budućnosti platiti životima za slobodu domovine koja im je bila stara-nova.

Jezik nisu znali, domaće rukovodstvo im je bilo nepoznato, okrutna klima, ukus jela koje nisu poznavali. Našli su se okruženi samo Jevrejima, koji su bili drukčiji od njih zbog boje kože, načina oblačenja. Isto tako, došli su iz Sistema u kome je bila na snazi jedna partija dok su ih ovdje čekale mnoge nepoznate partije.

Udruženje jugoslovenskih Jevreja je već bilo aktivno u Izraelu i stavilo si je u glavni zadatak pomoći olimima da se lakše snađu u novoj zemlji. Aktivnosti udruženja su predvodili Yichak Solio Rozenberg i Iso Herman. Oni su pratili novopridošlice - olime, pomogli im riješiti ključne probleme apsorpcije i krova nad glavom.

U tom okviru, udruženje se postaralo za otvaranje ulpana (razreda za učenje ivrita – hebrejskog jezika), osnivanje socijalne komisije koja se brinula za socijalne slučajeve, i to uz pomoć američkih organizacija koje su se pobrinule za pakete hrane iz Amerike.

Većina olimi se nastanila u Jerusalemu. Dodatne grupe su se nastanile u olimskim centrima pored Beit Lid i odande su prešli u Tel Aviv, Herciliju, Nes Ciona, Natanija, Naharija, Haifa i Krajot. Ne mali broj olimi su se priključili okolnim naseljima. Uglavnom u kibuce, moshave u kojima je već bilo nastanjenih jugoslovena - Shar Hamakim, Afikim, Gat, Eilon, Ein Hamifrac, Maabarot, Merhavia, Mishmar Haemek, Negba i mošavim kao Kidron, Beit Zait, Beit Nekufa, Rispon, Becet, Ajala, Beit Yichak, Migdal, Javniel i tako dalje.

Olimi iz Jugoslavije su bili izuzetni i veoma cijenjeni ljudi, nisu imali negativne strane. Oni su se jednostavno smatrali jugoslovenima koji su govorili svoj "jugoslovenski jezik" koji kao takav nije ustvari ni postojao. Poneke su prozvali "Tito", Bar Lev i Dado su postali pojam i uzor.

Odlikovali su se visokom motivacijom za učenje jezika, budućeg posla i društvenog aktiviranja. Bila je to heterogena grupa koja je imala u sebi obilježja i istoka i zapada, dio ljudi su se brzo snašli, bili su disciplinovani, odani, požrtvovni, bez potrebe da se istaknu. Uz to bili su motivisani i aktivni, vrijedni i odani vlastitom poslu. Takve kvalitete ljudi su bile toliko potrebne zemlji koja se osnivala i pravila svoje prve korake.

Od dana dolaska u zemlju, preživjeli Holokausta su djelovali u dva pravca: Oblikovanje i održavanje sjećanja na Holokaust uz pružanje pomoći i doprinosa tek rođenoj zemlji.

Počeli su polagati temelje za oblikovanje sjećanja na Holokaust. Bili su među prvim istražiteljima na tom polju, osnivači muzeja i pomena, pisci knjige sjećanja. Vladao je strah da ako se ne priča o stradanjima, ona će se zaboraviti i niko neće znati za njih. Počelo se sa snimanjem žrtava kao svjedoka i to kao dio obaveze prema stradalima. Doseljednici - žrtve Holokausta su bili neodvojivi dio izraelskog društva, njihovi tragovi su ostavljeni na raznim poljima:

U društvu, u industriji, u nauci, u istraživanjima, u ekonomiji, u zdravstvenom sistemu, državnim organima, pravu, akademiji, vojsci. Bilo je među njima slikara, grafičara, pjesnika i pisaca, novinara, sportaša i koreografa, naučnika i istraživača.

Želim da se osvrnem na neke od (preživjelih) žrtava Holokusta iz Jugoslavije, koji su u velikom mjeri doprinijeli državi i to u raznim oblastima koje sam naprijed spomenuo. Oni su, naravno, samo dio onih koji su isto tako dostojni da se pomenu. Želim da se izvinim što ovom prilikom govorim samo o pojedinim zaslužnim.

Umetnost

Ilana Šafir

Rođena je u Sarajevu. Posle nemačke okupacije, Ilanina porodica je pobjegla u malo jugoslovensko, bosansko selo. Njen talent za slikanje otkriven je u detinjstvu. Ilana je slikala ljude iz sela u kojem se skrivala, slike koje su i danas njihovim porodicama uspomene na taj period i na preminule rođake. Kasnije se Ilana pridružila partizanima gde je svoj talent iskoristila za crtanje mapa.

Nakon rata je studirala na Akademiji likovnih umetnosti u Zagrebu. Ilana se uselila u Izrael 1949. i stigla je u Aškelon. Od tada je veoma uključena u kulturni život grada. Isprva se bavila novim olimima koji su iz dijaspeore došli u novu državu. Ilana je počela da se fokusira na umetnost mozaika i razvila jedinstveni stil u kome direktno pravi mozaik bez prethodnog nacrt. Ovaj stil je u svetskim umetničkim krugovima poznat kao 'spontani mozaik'.

Ilana Šafir se smatra svetskim liderom u oblasti mozaika i prepoznata je kao "guru" na umetničkim konferencijama ... Teme su joj univerzalno pod uticajem Biblije i Kabale. Njena umetnost je popularna u mnogim zemljama, gotovo u celom svetu.

Ilana je prva dobila titulu "Dragi grad Aškelon".

Samim preživljavanjem ratnih strahota pored svih nedaća, zahvaljujući ljubaznosti mnogih ljudi, Ilanin imidž je uvek optimizam i vitalnost. Ratne pobjede obeležila je mozaikom na prozoru sinagoge u Aškelonu na kojem su navedena imena članova porodice koji su stradali u Holokaustu.

Dan Reisinger

Piše Tijana Rob

Dan je rođen u Kanjiži, u Vojvodini, Srbija. Četvrto koleno majstora slikara i dekoratera crkava i kuća bogatih. Njegov otac Armin sa svoja dva brata je vodio veliku kompaniju za farbanje i dekorisanje kuća u Beogradu. Njegov otac je bio umetnik boja u kompaniji. Još od detinjstva, seća se Dan, da kad je bila zima i vreme nije bilo prijatno da je otac ostajao kod kuće i crtao. Crtanje je bilo deo kućnog vaspitanja. Vremena su bila mirna i organizovana sve do 1941, kad je mađarska fašistička okupacija šokirala ceo porodični život. Oca su mu odveli na prinudni rad koji su vodili Mađari odakle se nije vratio.

1943. Dan i njegova majka su pobjegli i sakrili se kod srpske porodice. Sakrivali su se tamo do oslobođenja regiona.

Dan je sa 10 godina počeo da uči srpski umesto mađarskog. Pridružio se omladinskoj socijal - komunističkoj partiji. Tamo je njegov talenat došao do izraza – pravio je zidne novine, postere i mape.

1947. su počeli da razmišljaju o useljenju u Izrael.

„Zionut je uvek bila prisutna u našoj porodici na ovaj ili onaj način“, priča Dan „Bio je to Zionut za podržavanje jevreja da imaju svoju državu kao i svaki drugi narod... Nada za novi život bila je država Izrael, gde smo hteli da se izgrađujemo... Ostavio sam školu i otišao da učim zanat farbanja i dekoracije da bih imao neki zanat kad dođem u Izrael. Moja mama je mislila i rekla da bih trebao da učim, ali kad su sva deca bila u kibucu i učila hebrejski ja sam radio i izdržavao porodicu. Nismo došli kao milioneri, niti smo postali milioneri, ali smo došli na slobodu. Nije da je ovde bilo dobro ali je bilo jednostavno. Iako nije bilo hrane jer su bila vremena velike štednje ali je bilo nade na najbolje; uradićemo, izgradićemo i poboljšaće se. Bila je nada, čežnja je bila velika za normalnim.... zionut je dala želju za radom, izgraditi zdravo društvo“. Porodica je živela u zgradi za useljenike „badonim“ u Herceliji. Dan je počeo da crta. Jednog dana je došla delegacija iz sohnuta u posetu. Videli su crteže ispred „badon“-a i rekli su da treba poslati dete u školu u Jerusalimu „Bezalel“.

Dan je bio najmlađi učenik u školi „Bezalel“. Tamo je učio crtanje, vajanje i dizajniranje postera. Završio je školu kao odličan učenik i vrlo brzo postao jedan od istaknutih dizajnera u državi.

Stotine simbola, postera i dizajnerskih projekata je njegovih ruku delo. Izložbe i knjige sa njegovim radovima su predstavljeni u mnogim državama.

Među njegovim poznatijim delima su znaci heroizma vojske, simbol pozorišta Habima, Tel Avivski muzej, El Al logo, nacionalnog osiguranja, zdravstvenih organizacija, mogle markice i još... u nekim od njegovih dela ima uticaja na nacionalnu simboliku.

On naziva karakter svojih radova „nacionalni dizajn“ i dodaje: „Osećaj misije me vodi kroz ceo moj stvaralački put... hteo sam da stvorim model novog Izraela, ne pogrbljenog jevreja, nego dinamičnog izraelca, intelektualnog, efektivnog i sa osmehom. Ja stvarno vidim sebe kao osobu koja je dizajnirala sliku izraelca -novog jevreja“.

Dan Reisinger je dobio Izraelsku nagradu za dizajn.

U jednom od intrevjua je upitan: Koje je vaše najveće privatno dostignuće?

Na šta je on odgovorio: „Ja sam preživio Holokaust, i moje najveće dostignuće je što sam stvorio toplu i voljenu porodicu u Izraelu“.

Dina Merhav

Rođena je u gradu Vinkovicima. Imala je pet godina kad je izbio rat u Jugoslaviji. Njen je otac odmah upućen u vojsku ali ubrzo su ga zarobili Nemci.

Dina, njezina majka i ostali članovi porodice pobjegli su u Split, koji je bio pod italijanskom vlašću. Majka je uspela dobiti propusnice. Napustili su Split i došli u Italiju u selo Kokoneto. Tamo su se osećali sigurno, ali ne dugo. Kada su Nemci okupirali Italiju, svi članovi porodice pobjegli su u želji da pređu u neutralnu Švajcarsku. Isprva su naišli na odbojni stav vlasti. Zabranili su ulaz za odrasle, ali su dozvolili ulaz za decu, i na kraju su se složili. Iz izbegličkog kampa u Švajcarskoj došli su u Ženevu. Po završetku rata vraćeni su u Jugoslaviju, a Beogradu je upoznala oca koji se vratio iz zarobljeništva. Nisu želeli da se vrate u rodne Vinkovice, nakon što su čuli za zverstva ustaša protiv Jevreja - pljačka i ubojstva. Odlučili su se useliti u Eretz Izrael.

Dina je započela život u Izraelu u izbegličkom logoru Atlit, a porodica je bila u Kiriat Mockinu.

Njen umetnički talent doveli su je do Umetničke akademije Bezalel, a bilo joj je samo 17. Dina je tako započela karijeru u umetnosti koju nikada nije napustila. Prvo u nastavi, ali kasnije uglavnom u dizajnu i skulpturi. Skulptura u glini, kamenu i najviše

u metalu. Njene skulptura ulepšavaju mnoge gradove, trgove, parkove i šume u Izraelu i svetu. Neki su je i nazvali „čelična ledi,,.

Godine 2013. otvorila je čelični kip pod nazivom "Nebeska Šalva". Kip stvoren u spomen na žrtve ustaškog logora Đakovo. Kip je smešten ispred starog jevrejskog groblja u blizini. „Ovaj kip za mene ima dvostruko značenje,, Kaže Dina Merhav – „zatvorila sam krug i obnovila sam kontakt s delovima mog djetinjstva i također predstavila sam Jevreje koji su tamo ubijeni. Bio je to čelični kip, a čelik je uvek za mene simbol života. Ima stablo s mnogo grana i Davidovu zvezdu. Simbol rasta i simbol jevrejskog sveta. Ja govorim kroz materijal i poručujem - ne možete nas proterati. Uvek ćemo preživeti i produbiti korene i pobediti.”

Nauka

Profesor Joel Margalit

Joel je uobičavao citirati Efraima Kišona: "**Svima koji su se vratili iz Holokausta živeli su, dogodilo se bar jedno čudo.**"

Zaista, kada su Mađari okupirali Čantavir, u okrugu Vojvodina, 1941. godine, Joelovo rodno mesto, to je bilo je to prvo spašavanje. Spašen je i od Hrvata koji su ubijali Jevreje, kao i od Nemaca koji su 1944. godine preuzeli kontrolu nad Mađarskom.

U martu 1944. godine Ajhman je poslan u Mađarsku kako bi pripremio transporte za istrebljenje. Joel, njegova porodica i ostali Jevreji iz mesta, bili su okupljeni u sinagogi i sutradan su ih odveli u voz koji ih je odveo u geto u **Bačaljmašu**. Tamo su evakuisane jevrejske zajednice iz južne Mađarske. 3.000 Jevreja koji su se tamo bili okupljeni, ubačeni su u voz koji je krenuo prema logoru Aušvic-Birkenau. Kada su stigli blizu poljske granice, voz je stajao celu noć. Sutradan su neki od vagona bili razdvojeni i nova lokomotiva je upregnuta i koja ih je prevezla u područje Beča, dok su ostali vagoni nastavili do Aušvica. Joel je tako još jednom spašen. Iz Beča, bili su rasuti kao radna snaga na poljoprivrednim farmama. Nekoliko meseci kasnije ponovo se stigla naredba za ukrcaj na vozove. Ovaj put u Zapadnu Nemačku do **logora Bergenbelzena**. U ovom logoru već je proglašena glad i tifus. Slabi i stari počeli su da umiru.

Tri meseca prije kraja rata, kada su se Britanci približili tom području, ponovno je izdana naredba za evakuaciju. Kroz devastirani Berlin i Drezden stigli su u **Terezijenštat**.

Tu su stigli sovjetski tenkovi. I bili su oslobođeni.

Kada su se vratili u svoj grad Čantavir, sagledali su uništenje. U njihovom domu, lokalni stanovnici su već živeli, a deo njihove imovine je oduzet.

Joel je bio jedino dete koje je preživelo iz svog grada, od 30-35 jevrejske dece. Njegov otac je ubijen u Aušvicu, majka i sestra su preživele zajedno sa njim.

Krajem 1948. godine ostaci porodice emigrirali su u Izrael. Prvo su bili smešteni u tranzitnom logoru imigranata u Beer Jakovu, odatle u Kibuc Šaar Ha'amakim, a zatim u Jerusalim.

U Jerusalimu je došla do izražaja njegova ljubav prema zoologiji i biologiji. Svoju vojnu službu obavljao je u istraživačkim laboratorijama u medicinskom korpusu. U to vreme, IDF je bio zabrinut zbog Nilske groznice i Joel je poslat da proučava predme. Nakon toga počeo je njegov stručni rad. Svoju akademsku karijeru počeo je na Univerzitetu u Jerusalimu i na Biološkom institutu u Nes Cioni. Osnovni angažman mu je bio bilo mu je proučavanje komaraca koji prenose bolesti. Otkrio je nepoznatu bakteriju koja je dobila naučno ime "Izraelska bakterija". Ovo otkriće označilo je globalnu prekretnicu u dugotrajnom ratu protiv komaraca koji prenose bolesti. Profesor Margalit bio je pionir u razvoju biološke kontrole komaraca u Izraelu i širom sveta, a neki su definisali njegovo otkriće kao prekretnicu u istoriji čovečanstva uporedivu sa pronalaskom penicilina. Na Univerzitetu Ben-Gurion, gde je bio aktivan

na Odeljenju za prirodne nauke, dobio je nadimak "veliki neprijatelj komaraca." I kao takav postao je ambasador Izraela u mnogim siromašnim zemljama širom sveta.

Ervin Rajter

Rođen je u **Bačkoj Palanci**, u severnoj Jugoslaviji. Ovaj region je predan Mađarima nakon nemačke invazije.

U aprilu 1944. godine, kada je počelo sakupljanje nemačkih Jevreja i njihova deportacija u Aušvic, porodica Rajter je takođe bila među Jevrejima koji su bili dovedeni u vozove.

Ranije sam citirao sam Efraima Kišona u vezi sa čudima. I ovde takođe čudo, čudo spasenja.

Josif, Ervinov otac, radio je u nemačkoj fabrici. Bio je stručnjak u svojoj profesiji. Jedan od poslovođa koji je poznao njegove profesionalne sposobnosti, video je da se porodica ukrcala na voz. Zaustavio je Josefa i naredio mu da se ne popne, pa čak i da izvuče svoju ženu i dvoje dece sa voza.

Kasnije, porodica je poslata u geto u gradu **Baja** gde su bili na prisilnom radu. Odatle su prebačeni u radni logor u Austriji i oslobođeni od strane Rusa u aprilu 1945. godine.

Ervin se vratio u Jugoslaviju, nastavio je studije u **Novom Sadu** u tehničkoj školi. Krajem 1948. godine porodica je imigrirala u Izrael.

Prvo u tranzitnom logoru Beer Jakov i kasnije se se preselili u Kirjat Bialik. Tamo je Ervin počeo da radi kao tehničar. Kada je došao njegov poziv za regrutaciju, prijavio se u IDF, u naučni korpus. Njegov otac Josef je tamo radio.

Ervin je ubrzo postao izuzetan tehnički stručnjak. Integrisao se u razvoj bestrzajnog topa i razvoj raketa. Kasnije je imenovan za šefa odela za eksplozive. Ervin, kao maštovit, snalažljiv i talentovan, uspeo je da razvije uz jednostavna sredstva sisteme koji su se dokazali kao pouzdani.

Ervin je nastavio doprinositi svojim talentima u IDF-u, a kasnije iu fabrici za bezbednost "Rafael". Godine 1971, on i njegove kolege kao lideri u razvoju osvojili su Izraelsku nagradu za odbranu.

Mnogi drugi projekti u koje bilo uključeno ovo dete iz **Bačke Palanke**, su ostali i verovatno će ostati tajna.

Profesor Šaul Ladani

Rođen je u Beogradu, od roditelja poreklom iz Mađarske. Okupacijom Jugoslavije od strane Nemaca, porodična kuća je oštećena u bombardovanju. Ovo je bilo prvo Šaulovo čudo spasenja. Kada su se beogradski Jevreji počeli sakupljati za transfer u logor **Sajmište**, porodica je pobjegla iz Beograda na područje koje je bilo pripojeno Mađarskoj. Njegovi roditelji, rođeni u Mađarskoj, uspeali su da dođu do falsifikovanih dokumenata, i porodica je stigla u Budimpeštu. Tamo su čuli za užasan masakr koji su Mađari počinili nad Jevrejima u Novom Sadu, gradu u kome su živeli neki od članova njihove porodice.

Kada su Nemci ušli u Mađarsku, porodica je odlučila da pronade skrovište za Šaula, tada osmogodišnjaka. Šaul se seća svog oca kako ga vodi ulicama Budimpešte, noseći kaput okrenut naopačke, da bi sakrio "žutu zvezdu".

"Zaustavili smo se na ulazu u samostan", kaže Šaul, "Otac je pozvonio na vrata i pojavio se kaluđer. Otac me je zagrlio i tako smo se rastali."

Šaul je kratko ostao u samostanu. Strah da će se njegovo jevrejsko poreklo otkriti bio je užasan. Ni njegova majka nije mogla da izdrži razdovjenost, i Šaul je vraćen porodici u geto u Budimpešti.

Njegova porodica je uspela da se uključi među putnike u Kastnerovom "vozu spasa". Po dolasku u Švajcarsku, on i njegova sestra su dovedeni u dečju ustanovu i roditelji su počeli da se vraćaju životu. Njegov otac, inženjer hemije, pridružio se farmaceutskoj industriji i osvojio je svetski patent registrovan na njegovo ime.

Po završetku rata porodica se vratila u Jugoslaviju. Šaul je još jednom započeo svoje studije na novom jeziku - srpskom.

Krajem 1948. godine, kada je Šaul imao 12 godina, porodica je emigrirala u Izrael. I oni su na početku bili smešteni u tranzitnom logoru Beer Jakov, a kasnije u Lodu. Počeo je ponovo da studira, ovaj put na još jednom novom jeziku - hebrejskom.

Kasnije, kada je Šaul dobio zvanje profesora na Odseku za industriju i upravljanje na Univerzitetu Ben-Gurion, rekao je: **"Nikada nisam završio osnovnu školu, bio sam učenik samo četiri i po godine i na četiri različita jezika."**

Šaul je objavio na desetine naučnih članaka i knjiga u Izraelu i inostranstvu, i ima osam registrovanih patenata u raznim oblastima. Ima opsežnu akademsku i naučnu aktivnost, i dobitnik je nagrade za životno delo u industrijskom inženjerstvu i upravljanju.

Shaul Ladani je priznat ne samo zbog svog naučnog doprinosa već i zbog svog posebnog i jedinstvenog doprinosa izraelskom sportu.

On je postavio Izrael "na mapu" čak i pre nego što je to učinio "Makabi Tel Aviv". Izraelski šampion u brzom hodanju navelikim razdaljinama. Jedini Izraelac koji je predstavljao zemlju na Olimpijskim igrama u Meksiku 1962. Deset godina kasnije postavio je svetski rekord koji do danas nije oboren.

Šaul Ladani je takođe znao kako da kombinuje svoje dve ljubavi i bio je uključen u primenu teorije menadžmenta i istraživanja performansi u svetu sporta i slobodnih aktivnosti.

Na Olimpijadi u Minhenu 1972. godine dogodilo se još jedno čudo. Bio je jedan od malobrojnih koji su preživeli teroristički napad na izraelske sportiste.

Književnost, novinarstvo, ovekovečenje

Dina Katan Ben-Cion

Rođena u Srbiji. Otac je pao u njemačko zarobljeništvo i Dina je zajedno sa majkom pobjegla iz porobljenog Sarajeva u Dalmaciju. U početku su bili u Dubrovniku, posle toga u Splitu, na otoku Braču i na kraju u logoru na otoku Rabu. Nakon što su partizani oslobodili otok stigla je Dina sa majkom u Italiju u logor Bari. U Italiji su već djelovali predstavnici koji su radili na useljavanju (Alija) grupa djece i omladine u "arec". Majka je teško povrijeđena u nesreći i odlučeno je da se Dina pošalje sama u "Arec". Stigla je sama u kibuc Merhavia, djevojčica od osam godina. Po završetku rata vratio se otac iz zarobljeništa i roditelji su opet bili zajedno u Sarajevu. Nova vlast u Jugoslaviji još uvijek nije dozvoljavala emigraciju (alija) u erez Israel. Roditelji su zahtjevali od kibuca da im vrate Dinu u Srajevo. Ideja da se vrati djevojčica koja je preživjela Šoa u "nesretni galut" bila je neshvatljiva. Ipak, u razgovorima u kibucu odlučeno je, djevojčica koja je imala sreću da oba roditelja prežive i žele je, niko im ne može uskratiti pravo da podižu svoje dijete. Dina se vratila roditeljima. Dvije godine nakon toga, kada je dozvoljena emigracija (alija) vratila se Dina u kibuc Merhavia.

Veliki Dinin doprinos je u polju književnosti i pisanja. Njen talenat se pokazao već u kibucu kad je imala devet godina, onda je napisala svoju prvu pjesmu koja je izašla u "Mišmar Jeladim". Pjesma o malom piletu koje je prošlo mnoge teškoće i sada želi upoznati nove prijatelje i lutati svijetom. Odgovor na iskustva njenog djetinstva. Od tada se Dina otvarala u raznim smjerovima u svjetu književnosti. Izdala je šest knjiga pjesama. Prevela je preko dvadeset knjiga, uglavnom sa srpsko-hrvatskog jezika. Bavila se književnim istrživanjem i predavanjima sa naglaskom na idejnu ostavštinu u književnim djelima zemalja bivše Jugoslavije i dobila je za njene radove mnoge nagrade.

Dina, kao jezički stručnjak, pomagala je dosta mnogim književnicima koji su se bavili temama vezanim za Jugoslaviju. Upravo prije nepunih mjesec dana izdata je knjiga Davida Grosmana: *אתי החיים משחק הרבה* (život se mnogo poigrava sa mnom). Knjiga je zasnovana na jedinstvenoj životnoj priči Eve Panič koja je vjerovatno poznata

dijelu čitalaca. Dina je vodila Grosmana u toku pisanja u svemu što se ticalo srpskog i hrvatskog jezika i njihovog uticaja na krhki hebrejski junakinje priče.

Ženi Lebl

Ženi je rođena u gradiću Aleksinac, Srbija. Otac joj je bio inženjer i potpukovnik u rezervi. Sa njemačkom invazijom otac je pao u zarobljeništvo.

Ženi se sakrivala pod lažnim imenom u Nišu kod žene po imenu Jelena Glavaški. Majka joj je uhvaćena i poslata u logor Sajmište gdje je usmrćena u kamionu sa gasom. Brat joj je bio zatvoren u logoru na Rabu i nakon što su partizani oslobodili logor, priključio im se i borio u njihovim redovima.

Za vrijeme skrivanja kod Jelene, štampale su njih dvije letke za partizane. U februaru 1943 otkrili su ih i obje su zatvorene. Jelena je osuđena na smrt, a Ženi, djevojka koja je čuvala svoj lažni identitet, poslata je u Njemačku i zatvarana je u zatvorima i logorima do kraja rata.

Po povratku u Beograd završila je srijednu školu i nastavila učiti pravo, diplomatiju i novinarstvo na Univerzitetu u Beogradu. Uporedo je radila u novinskoj kući "Politika". Jednoga dana je ispričala naivnu šalu o maršalu Titu. Jedan od kolega optužio je i Ženi je zatvorena zbog toga u periodu od dvije i pol godine u jugoslovenskom "gulagu" poznatom kao zloglasni "Goli Otok".

U septembru 1954, tri godine nakon stalnog odbijanja vlasti da joj dozvole izlaz iz zemlje, uselila se u Izreal. Učila je u školi za osposobljavanje rentgen tehničara, radila je nekoliko godina u bolnici "Porija" i nakon toga vodila je školu za radiografiju u bolnici "Ihilov". Uz taj posao, posvetila je Ženi mnoge godine proučavanju istorije Jevreja Jugoslavije, napisala desetine knjiga i članaka na hebrejskom i srpsko-hrvatskom jeziku. Za njena istorijska istraživanja dobila je 26 nagrada. Dio istraživanja napravljena su u okviru aktivnosti Udruženja useljenika iz bivše Jugoslavije. Djelovala je i kao urednik časopisa Udruženja. Bavila se prevodima hebrejske književnosti na srpsko-hrvatski jezik. Njeni su prevodi objavljeni u književnim časopisima u zemljama bivše Jugoslavije.

Menahem Šelah

Rođen je u Zagrebu. Bilo mu je osam godina kada su Njemci napali Jugoslaviju i uspostavili Nezavisnu Državu Hrvatsku u predjelu u kome je živio. Porodica je pobjegla iz zavičaja. Pobjegli su u Italiju i locirali se u malom i tihom selu. Po prilici dvije godine nakon toga poslani su, zajedno sa mnogim Jevrejima, koji su stigli u Italiju iz različitih zemalja, u sabirni logor Feramonti na jugu Italije. Bilo je to pogoršanje uslova, ali talijansko zarobljeništvo je bilo podnošljivo.

U septembru 1943 saveznici su oslobodili logor i odmah je logor postao logor za raseljena lica. U logoru su se pojavili ljudi iz "alija B" i godine 1944 uselio se Menahem sa familijom u arec. Vremenom, prihvaćen je u kibucu Mišmar Ha Emek.

U kibucu je otkriven njegov talenat za pisanje i Menahem je počeo raditi u novinarstvu kibučkog pokreta. Privuklo ga je učenje istorije i uskoro je postao istoričar, darovit i produktivan. Kao istraživač i učitelj na raznim univerzitetima, usmjerio se Menahem na izučavanje Šoa, sa naglaskom na Šoa Jevreja Jugoslavije. Njegova istraživanja i knjige služile su kao putokaz za sve istraživače prioda Šoa u Jugoslaviji i bili su osnova za "Knjigu zajednica". Bilo je u njima koncentrisano mnogo znanja o tom predmetu. Kao izvanredan istraživač dobio je stipendiju za njegova istraživanja od Yad va Shem-a i Otvorenog Univerziteta. Odlučio je posvetiti nagradu hrvatskoj policiji, kako bi se platile arhivske snimke. Profesor Menahem Šelah izučavao je između ostalog udio Italije u spašavanju Jevreja Jugoslavije. Predmet, svakako blizak njegovom srcu. Spasenje u Italiji ostavilo je dubok trag u njegovim sjećanjima.

"Italija je moja druga domovina. Moja prva domovina Hrvatska me odbacila. Prema Italijanima, čijom zaslugom sam spašen, imam osjećaj velikog duga".

Tomí Lapid

Rođen je kao Tomislav Lampel u Novom Sadu, Srbija. Sin jevrejsko-neološke porodice. Kao većina jevreja toga područja porodice su govorile mađarski. Otac je bio sekretar Cionističke organizacije za područje Vojvodine, a nakon toga predsjednik biroa Bnei Brit-a u Novom Sadu.

Kada su Njemci 1941 godine napali Jugoslaviju, grad je ponovo predat Mađarskoj. Svakodnevnicu života porodice je prekinuta kada je Lapidu bilo dvanaest godina. Prvog dana ulaska Njemačke vojske u Mađarsku uhvaćen mu je otac. O tom trenutku Lapid kaže: "To je trenutak kada je za mene bog umro".

Otac je prebačen u mađarski koncentracijski logor u Bačkoj Topoli i dalje u Aušvic. Preživio je "marš smrti" od Aušvica do Mathauzena, ali je tamo umro od srčanog udara, dvije nedelje prije završetka rata. Lapid i majka odvedeni su u geto u Budimpešti. U zimu 1945 Lapid i majka ponovo su spašeni od smrti. Kada su provođeni u njemačkoj koloni ulicama Budimpešte sovjetski avion nadletio je iznad njih. Za vrijeme panike koja je nastala pobjegli su i skrili se pored puta i nisu se vratili u kolonu. Poslije su se vratili u Novi Sad. Otkrili su da im je kuća konfiskovana. Tamo su bili tri i pol godine kada im je dozvoljeno da napuste. Decembra 1948 uselili su u Israel.

Lapidov doprinos državi poznat je svima. Čovjek komunikacija, političar, ministar, zamjenik predsjednika vlade, prije svega javna ličnost, snažan borac, nespreman na kompromise o svojim stavovima.

U članku koji je objavljen 50 godina nakon njegove alijske, predstavio je njegov stav u pogledu dostignuća u apsorpciji i piše ovako: "Kreirali smo demokratsku državu, pluralističko društvo i jedan narod na mjestu gdje nismo imali ni to, ni to, ni to. Sve razlike u mišljenjima u pogledu alijske i apsorpcije, stvari su beznačajne nasuprot stvarnom dostignuću tog lonca za taljenje".

MEDICINA

Dr Rafael Pijade

Rođen je u Beogradu. Nekoliko meseci nakon što je završio medicinske studije, Nemci su napali Jugoslaviju. U to vreme Rafael je ziveo sa svojim roditeljima koji su bili u Makedoniji i našli se pod bugarskom vlašću. Bugari im nisu dozvolili napuštanje njihove teritorije i Rafael je regrutovan da radi kao lekar u Skoplju u njihovoj službi. Zajedno sa ostalim jevrejskim lekarima, on je bio poslat da leči opasne bolesti - zarazne bolesti, tifus i malariju. Zbog njegove neophodnosti kao doktora, on i njegovi roditelji su izbegli deportaciju Jevreja iz Makedonije u Treblinku. Rafael se kasnije borio kao doktor u službi partizana. Nakon rata, Rafael se vratio u Srbiju, ali nije našao ni traga svojoj velikoj porodici. Četrdeset pet članova porodice koji su ostali tamo su ubijeni. Neki su streljani a neki istrebljeni u gasnim kamionima na Sajmistu. Rafael je nastavio da radi kao doktor u jugoslovenskoj vojsci. Dostigao je čin pukovnika. Kada je počela masovna imigracija za Izrael iz Jugoslavije, njegov zahtev za imigraciju je odbijen jer je bio u neophodnoj poziciji. Tek 1963. godine emigrirao je u Izrael sa svojom porodicom. I u Izraelu se posvetio medicinskoj profesiji. Radio je u oblasti radiologije. Bio je jedan od pionira ultrazvuka u Izraelu. Njegov doprinos medicinskom svetu u dijagnostici i lečenju bio je značajan i važan. Njegov obiman rad objavljen je u člancima u naučnim i medicinskim časopisima. Pored svoje profesionalne ekspertize, Rafael je radio na komemoraciji sećanja na žrtve Jevreja Jugoslavije. Preko svojih članaka, predavanja i intervjuua. Bio je aktivan u redovima Udruženja Jugoslovenskih Imigranata. Bio je i predsednik udruženja veterana u Izraelu - Veterani Drugog svetskog rata.

Profesor Reuven Eldar

Sa pet godina njegova porodica je stigla u Novi Sad. Ubrzo su njegovi roditelji postali istaknuti ljudi u gradu. Njegov otac je bio predsednik lokalnog Cionističkog udruženja. Deset godina u Novom Sadu bile su dobre za Reuvena i karakterisane su velikom aktivnoću. U April 41 se sve promenilo. Atmosfera na ulici postala je anti-jevrejska. Jednog dana otac se vratio kući i obavestio porodicu da odlaze. Od danas do danas. "Moramo pobeći jer nismo lokalni, Mađari će nas osvojiti i mi ćemo biti nepoželjan element jer nismo rođeni ovde i ne govorimo mađarski". Kao poznati cionist, shvatio je da će biti jedan od prvih koji će biti uhapšeni. Odlučio je da će porodica pobeći na nekoliko nedelja kako ne bi bila pod mađarskom vlašću. A broj tih nedelja se pretvorio u pet godina ... Nakon lutanja po mnogim gradovima, stigli su u Zagreb, misleći da će im tamo biti lakše da se asimiliraju. Već sledeći dan nakon dolaska su morali nositi traku sa slovom J. Odmah potom je usledio niz dekreta. Užasi su se povećavali i počele su deportacije za strašan logor Jasenovac. Bilo je jasno da se mora bežati i odande. Sa falsifikovanim dokumentimas stigli su u Italiju. Italijani su okupili Jevreje bez državljanstva i na kraju su stigli, zajedno sa 50 drugih jevrejskih porodica, u severnu Italiju u grad Coconato. Italijani su bili prijateljski raspoloženi prema njima, ali u septembru 1943. godine Nemci su okupirali Italiju i morali su ponovo pobeći. Smer je bio Švajcarska. Sto po sumnjivim putevima, vo- zovima, i prodiranjem pešice, ušli su u Švajcarsku, i nakon pregovaranja sa lokalnim vlastima, koje su u početku odbile da ih prihvate, uspeali su da stignu do imigrantskog kampa gde je porodica ostala do kraja rata. Nakon oslobođenja, porodica se vratila u Novi Sad. Reuven se vratio da završi studije i odmah nakon toga se preselio u Beograd i počeo da studira medicinu. Godine 1948. porodica je emigrirala u Izrael. Reuven je nastavio studije i bio je jedan od prvih diplomaca škole Hadasah u Jerusalimu. Reuven je regrutovan u vojsku kao doktor, a kasnije je postao glavni medicinski oficir. Reuven će biti zapamćen kao neko ko je revolucionirao medicinski korpus. On je vodio pristup "tretirati pa evakuisati". Pre toga, koncept je bio "evakuisati pa tretirati", što znači da su ranjenici dolazili s bojišta ravno u bolnice. Ova revolucija je poboljšala stanje i spasila desetine hiljada vojnika. Reuven je vodio mnoge druge revolucije u medicinskom korpusu, uključujući osnivanje banke krvi u Londonu za rezervu. Kasnije je bio partner u planiranju bolnice Carmel. Vodio je bolnicu Rambam i bolnicu Levinstein. Radio je u okviru Svetske Zdravstvene Organizacije u raznim zemljama, uključujući Hrvatsku, zemlju svog detinjstva. U Hrvatskoj je Reuvenu čak uručena respektabilna medalja. Svečanost je održana uz učešće predsednika. Reuven je primio medalju sa mešovitim osećanjima i to je izrazio u svom govoru u kom je spomenuo atmosferu terora koju je pretrpeo u Hrvatskoj i polovinu svoje proširene porodice koja je tamo ubijena.

Aleksandar (Aca) Rozenberg

Rođen je u Novom Sadu.

U januaru 1942 bio je Aleksandar svjedok ubistva Jevreja koje su proveli mađarski vojnici i policija u gradu.

Susjedi su mu ubijeni pored njegove kuće, a porodica njegovog oca na obali Dunava. U aprilu 1944 odvedeni su Aleksandar i porodica u Suboticu a zatim u logor u gradu Baja na mađarskoj granici. Veče prije izgnanstva iz Novog Sada spremio je otac Oskar, koji je bio nadaren postolar, cipele jake i tople za Aleksandra. Aleksandar je uspio sačuvati te cipele do oslobođenja i za vrijeme boravka u raznim logorima, čuvale su ga od hladnoće i smrzavanja. Kada su počeli transporti Jevreja Novog Sada shvatio je otac gdje vozovi vode. Pokušao je spriječiti transport supruge i sina, ali nije uspio. Aleksandar i majka poslani su u logor uništenja Aušvic-Birkenau. Po dolasku odmah su razdvojeni. To je bio posljedni put da je Aleksandar vidio majku, prije nego je poslata u smrt.

Iz Aušvica poslat je Aleksandar u logor Buhenvald i od tamo je prebačen u još dva logora za prisilni rad. U aprilu 1945, sa približavanjem savezničkih snaga, prekinut je

rad u logoru. Logor je ispražnjen i logoraši poslani u logor Terezinštat. Aleksandar je odlučio da pobjegne i spasi svoj život. Sa mnogo snalažljivosti, uspio je da se domogne civilnog odijela. Na njegovu sreću za vrijeme putovanja bombardovan je voz kojim su prebacivali logoraše i Aleksandar je uspio pobjeći. Sakrio se u šumi, odbacio je logorašku odjeću i udaljio se iz područja u kome je pobjegao. Stigao je u grad Kamnic iscrpljen i bolestan. Hospitaliziran je u samostanu, koji je služio kao improvizovana bolnica. Nekoliko dana poslije, sa ulazkom Crvene armije, priključio se grupi jugoslovenskih ratnih zarobljenika koji su bili na putu povratka u domovinu.

Stigao je kući u Novi Sad, tamo se sreo sa ocem koji je preživio rat na istočnom frontu. Aleksandar je počeo studije medicine u Beogradu i završio ih na Hebrejskom Univerzitetu u Jerusalemu, nakon useljenja (alija) u arec i izlaska iz maabara Sveti Luka u Haifi.

Godine 1953 počela je njegova ljebarska karijera, u početku kao vojnog ljekara a zatim doktora u bolnici Poriya. Vermentom je postao rukovodilac Odjeljenja za radiologiju u bolnici Rambam, profesor Medicinskog fakulteta na Tehnionu i predsjednik udruženja radiologa Israela i Evrope. Objavio je istraživačke radove i knjige iz područja dijagnostičke radiologije.

Dr. Simon Tori Jaša

Odrastao je i obrazovao se u Skoplju u Makedoniji. Majka mu je umrla na porodu i otac se ponovo oženio. Po završetku srednje škole počeo je studije medicine u Beogradu. Nakon prve godine studija uvedeni su zakoni "Numerus Clausus", koji su ograničili broj Jevreja kojima je dopušteno da studiraju. Simon je bio prisiljen prekinuti studije i prešao je u Bugarsku, kako bi ih nastavio tamo. Sa izbijanjem rata sudbina Jevreja Bugarske postala je i Simonova sudbina. Zatvoren je u radni logor i bio je među Jevrejima Bugarske koji su spaseni. Sa oslobođenjem vratio se da završi studije medicine. Godine 1945, nakon završetka rata otišao je u Skoplje, gdje otkrio sudbinu porodice koja je poslata u Treblinku i tamo ubijena.

Po završetku studija vraćen je u Jugoslaviju i raspoređen da radi kao ljekar u Bosni i specijalizirao je internu medicinu.

Godine 1948, grupa njegovih prijatelja spremala se da iseli u erac Israel. Simonu je bilo zabranjeno napustiti Jugoslaviju zbog njegove značajne funkcije kao ljekara. Simon je otišao da otprati prijatelje do luke iz koje su trebali isploviti i da se oprost od njih. Dok je bio na obali u srcu mu je sazrela odvažna odluka – on će se priključiti plovidbi. U djelu trenutka skočio je u vodu, otplivao do druge strane broda, popeo se na brod i priključio prijateljima. Po dolasku u Haifu, odmah se predstavio kao doktor iako još uvijek u njegovim rukama nije bila diploma. Simon je odmah regrutovan u vojsku koja je bila u pelenama i poslan na službu kao ljekar. Radio je kao vojni ljekar u nekoliko vojnih baza i nakon demobilizacije, počeo je raditi u Rambamu. Specijalizirao je rentgenologiju. Vremenom je radio u nekoliko bolnica i specijalizirao angiografiju – medicinska metoda za simulaciju krvnih sudova.

Dr. Elizabeta (Lilia) Podkaminer

Rođena je u Odesi. Stigla je u Novi Sad sljedeći oca porodice koji je pobjegao od prijetni novog komunističkog režima.

Dugi put praćen teškoćama, majka i kćerka izvele su kroz Poljsku i Mađarsku. U Novom Sadu ujedinili su se sa ocem. Nakon izvjesnog vermena otac je napustio porodicu i Elizabet i majka stigle su u Beograd. Elizabet je počela studije medicine. U vrijeme ulaska Njemaca u Beograd, radila je Elizabeta u lokalnoj ambulanti i kao asistent na Medicinskom fakultetu. Proživjela je prjetnje eksplozija i ubistava. Kada su počela skupljanja beogradskih Jevreja, Elizabet je pobjegla na skriveno mjesto. Preživjela je rat. Završila studije medicine, prešla u Zagreb kao asistent na univerzitetu i godine 1951. uselila u Izrael. Novi život počela je u maabara Atlit, od tamo stigla u Jerusalem i počela raditi u zdravstvu. Služila je u vojsci kao vojni ljekar i

nakon demobilizacije radila je u domu zdravlja. Uznapredovala je u stručnom radu i naimenovana je za rukovodioca u okrugu Jerusalem. U periodu od 25 godina radila je kao medicinski savjetnik u Ministarstvu Vanjskih Poslova, a između ostalog radila je kao lični ljekar Golde Meir. Poslije se bavila gerijatrijom.

Bila je član Komisije Helsinki i Komisije za ljudska prava. Doktor Podkaminer bila je osoba izuzetno visokog ugleda, vrlo cijenjena u svakom području u kome je djelovala. Bila je između ostalog uključena u izraelsku politiku i dva puta je bila kandidat za Kneset na listi liberalne partije. Za svoj dugogodišnji predani rad dobila je priznanje "Počasni građanin Jerusalema".

Služba bezbednosti

Albert Musafija

Rođen je u Beogradu. Imao je sedam godina kada je izbio je rat u Jugoslaviji. Albertova tetka koja je bila udata za hrišćanina ga je odvela iz grada u udaljeni samostan gdje je bio skriven. Do kraja rata, Albert je ostao u samostanu, skrivajući se većinu vremena u podrumu u teškim uslovima, bez dovoljno hrane.

Kada je bio u samostanu, ubijena je njegova majka, koja je bila u devetom mesecu trudnoće. Albert je to saznao tek nakon rata.

Albert se uselio u Izrael u okviru programa Omladinske alije, a kasnije je došao i njegov otac koji je preživio Auschwitz.

Nakon vojne službe u brigadi padobranaca, Albert se prijavio u izraelsku policiju. U početku je služio u graničnoj policiji, a kasnije u plavoj policiji. Albert je služio na različitim pozicijama, od zapovednika stanice do zapovednika severne oblasti pa je na kraju dobio čin komandanta policije.

Avram Rona

Avram je rođen u Subotici u oblasti koja je odmah nakon izbijanja rata u Jugoslaviji prešla u ruke mađarskog režima.

Imao je Avram godinu i po kad je s majkom i bakom deportiran u Bergen-Belsen. Otac mu je poslan u drugi logor. Kao dete ostao je u logoru na brizi svoje bake, a njegova majka je bila na prisilnom radu.

Logor su oslobodili Britanci, a porodica se vratila u Jugoslaviju. Porodica se ponovno našla s ocem i počeli su da grade novi život u svom gradu. Njegov deda nije preživio rat, poginuo je na marševima smrti.

Novi komunistički režim nacionalizirao je porodičnu imovinu. Avramov otac, koji je bio vlasnik trgovine odećom, bio je prisiljen pronaći drugi izvor prihoda. Kad je repatrijacija data Jevrejima Jugoslavije, porodica je odlučila da se useli u Izrael. U početku su ostali kao mnogi olimi iz Jugoslavije u logoru Beer Yaakov, a zatim su se preselili u Jerusalem.

Avram je odlučio studirati na Mornaričkoj akademiji u Aku i tako povezoao svoju sudbinu s morem. Po logici stvari pristupio je mornarici i započeo oficirsku karijeru. Punih 30 godina služio je u IDF-u na širokom rasponu zapovednih položaja na moru, organizaciji i upravljanju, razvoju borbenih doktrina i njihovoj apsorpciji. Avram ima brojne publikacije o istoriji mora.

Dete iz Bergen-Belsena završilo je vojnu službu u činu brigadnog generala.

Izrael Singer Dragutin

Izrael je rođen i odrastao u Hrvatskoj. Imao je 11 godina kad je izbio rat. Njegovo prebivalište bilo je u oblasti koje je pripalo Mađarima.

Aprila 1944. Počeo je pogrom Jevreja u Mađarskoj. Izrael i njegova porodica prebačeni su na razna mesta i na kraju u voz koji je krenuo prema Auschwitz-Birkenau.

Na platformi selekcije Izrael se rastao od svoje majke, koja je tamo ubijena. Zajedno

s ocem poslan je u radni logor u blizini Auschwitza, gde su zajedno prolazili svakodnevni teror, držeći se jedni za druge kao izvor snage i opstanka. U januaru 1945., povlačenjem Nemaca iz Poljske, Izrael i njegov otac krenuli su u marševe smrti u smeru Njemačke. Mnogi od njih smrznuli su se na putu ili umrli od gladi. Među njima nastradao je i njegov otac. Izrael je nastavio sam. Njegova posljednja stanica bila je Bergen-Belsen, gde je došao iscrpljen i promrzao. Po završetku rata preselio se u Švedsku da se oporavi i pridružio se skupini Alija mladih koja je imigrirala u Izrael.

Odmah po dolasku u Kibutz Degania Bet, napisao je pismo svojoj tetki koja je preživela Auschwitz: "Moja Odiseja je gotova, konačno sam stigao na sigurno mesto."

Kasnije su se on i njegovi prijatelji pridružili Kibbutzu Gavimu u Negevu.

Bilo je to vreme rata u Izraelu. Izrael se pridružio Palmahu, dodeljen je brigadi Negev i učestvovao je u mnogim aktivnostima.

Tokom tog razdoblja Izrael se dopisivao sa svojom tetkom, jedinim članom šire porodice koja je preživela rat. Piše pisma puna emocija u svoju apsorpciju u Izraelu, važnost nacionalne misije i nada se da će se i ona uskoro susresti. "Draga tetko, imamo samo jedan način: naša zemlja ... videli smo što se dogodilo u Evropi i ne bismo želeli da se to ponovi ... Moraš se zapitati kako sam postao idealist ... Težak život me je naučio ... Živim u velikoj usamljenosti, poželeo sam tvoju ljubav – ljubav i tvoju brigu. Od kada nema mame i tate, ja ne znam šta znači ljubav. Želeo bih da prislonim glavu tvom srcu, da osetim nežnost, da govorim o svojim roditeljima i da ispunim mesto tvog izgubljenog sina. "

U julu 1948. Izrael je učestvovao u borbama na Julikatu. Poginuo je u napadu na egipatske položaje. Imao je 18 godina kad je pao.

Izrael Singer, preživjeli Holokaust, posljednji potomak svoje porodice, pridoneo je državi najdragocenije od svega - život.

Neka je hvala i večna slava stradalima u Holokaustu

Urednici Milan Fogel, srpsko/hrvatska, i Alex Ekstein, hebrejska strana vanrednog izdanja Mosta